

Labirint

Karszt- és Barlangkutató Sport Egyesület

2003. évi jelentése

A JELENTÉS SZÖVEGÉT ÍRTÁK

Takács Ferdinánd
Szalai Veronika
Szencz Lívía

A FÉNYKÉPFELVÉTELEKET KÉSZÍTETTE

Takács Ferdinánd

A 41. oldalon látható felvételt Bézsényi Zsolt,
a 16., 43. és a 68. oldalon látható felvételeket
Fehér Katalin készítette

AZ ILLUSZTRÁCIÓKAT KÉSZÍTETTE

Szencz Lívía

SZÁMÍTÓGÉPES SZERKESZTÉS

Szencz Lívía

A JELENTÉST SZERKESZTETTE

Takács Ferdinánd

AZ ÚJÉVI KÉTLIK- BARLANG ARCHEOLÓGIAI LELETEIRŐL A JELENTÉST ÍRTA

(36- 37. oldal)

Dr. Müller Róbert
a keszthelyi Balatoni Múzeum igazgatója

CÍMOLDALI FOTÓ

Takács Ferdinánd

Tartalomjegyzék

ÖSSZEFOGLALÁS (Takács Ferdinánd)

FELTÁRÓ KUTATÁS

- AZ ÚJÉVI KÉTLIK- BARLANG FELTÁRÓ KUTATÁSA
(Szencz Livia)
- PÚPOS- HEGY LÁBÁNÁL VÉGZETT KUTATÁSOK
(Szencz Livia)
- KUTATÁS A PÚPOS- HEGY ÉS A MELEG- HEGY KÖRNYÉKÉN
(Takács Ferdinánd)
- CSERSZEGTOMAJI PIRITKUTATÁS
(Szencz Livia)
- FELTÁRÓ KUTATÁS A CSERSZEGTOMAJI KÚTBARLANGBAN
(Takács Ferdinánd)

TUDOMÁNYOS VIZSGÁLATOK

- TUDOMÁNYOS VIZSGÁLAT AZ ÚJÉVI KÉTLIK- BARLANGBAN
(Szencz Livia)
- TUDOMÁNYOS VIZSGÁLAT A CSERSZEGTOMAJI KÚTBARLANGBAN
(Takács Ferdinánd)
- KARSZTVIZSGÁLAT A CSORNA- KÚTI- VÖLGY K- i OLDALÁBAN
(Szencz Livia)

DOKUMENTÁCIÓS TEVÉKENYSÉGEK

- AZ ÚJÉVI KÉTLIK- BARLANG TÉRKÉPEZÉSE
(Szencz Livia)
- VADLÁN- LIK- BARLANG TÉRKÉPEZÉSE
(Szencz Livia)

CSOPORT TEVÉKENYSÉG

- TÚRA SÜMEGEN ÉS TÁTIKÁN
(Szalai Veronika)
- NÉGY NAP AGGTELEKEN ÉS KÖRNYÉKÉN
(Szalai Veronika)
- TÚRA A BALATONEDERICSI CSODABOGYÓS- BARLANGBA
(Takács Ferdinánd)
- TEREPBEJÁRÁSOK A KESZTHELYI- HEGYSÉGBEN
(Takács Ferdinánd)

Összefoglalás

FELTÁRÓ KUTATÁS

- **AZ ÚJÉVI KÉTLIK- BARLANG FELTÁRÓ KUTATÁSA**
Ez évben több alkalommal szerveztünk feltáró kutatást a barlang feltárására. A cikk naplószerűen írja le a feltárást ill. részletesen tárgyalja a kutatás során előkerült archeológiai leleteket, mellékeljük a „Tudományos vizsgálatok” fejezetcím alatt a keszthelyi Balatoni Múzeum által kiadott jelentést.
- **PÚPOS- HEGY LÁBÁNÁL VÉGZETT KUTATÁSOK**
A Púpos- hegy lábánál elhelyezkedő Vadlán- lik- barlangban feltáró kutatást végeztünk, célunk a járat további irányának meghatározása volt.
- **KUTATÁS A PÚPOS- HEGY ÉS A MELEG- HEGY KÖRNYÉKÉN**
Darnay- Dornay Béla az Őshévíz feltörési helyeiről végzett kutatási eredményeire építve végeztük terepbejárásainkat a 2003- as évben is a Keszthelyi- hegység É- , ÉK- i nyúlványainál a hévíz visszahúzódásának nyomait kutatva.
- **A CSERSZEGTOMAJI PIRITKUTATÁS**
Az egykori piritbányászat aknáinak meddőhányóinál végeztünk vizsgálatokat. A cikk röviden leírja a piritbányászat áttekintő kutatástörténetét, a piritlelőhely kialakulását és csoportunk feltáró kutatását.
- **FELTÁRÓ KUTATÁS A CSERSZEGTOMAJI KÚTBARLANGBAN**
A cikk a Cserszegtomaji kútbarlangban végzett feltáró kutatást tárgyalja. Kutatási területek: Kút kuszoda és a Helikon- teremből induló járat.

TUDOMÁNYOS VIZSGÁLATOK

A 2003- ban feltárt Újévi kétlik- barlangból a kutatás során archeológiai leletek kerültek felszínre, melyeket beszolgáltattunk a keszthelyi Balatoni Múzeumhoz Dr. Müller Róbert múzeumigazgató részére. A leletekről írt jelentését mellékeljük. A Cserszegtomaji kútbarlangban ez évben is rendszeresen, minden hónapban elvégeztük a levegő radon sugárzásának mérésére szolgáló detektorok cseréjét. A kiértékelést a debreceni ATOMKI végezte, melynek eredményeiről 10 éve nem kapunk tájékoztatást, ezért nem áll módunkban közölni a mérési eredményeket. Emellett kutatásaink során újabb értékes geológiai és természettudományos leleteket találtunk, melyekről a Tudományos vizsgálatok c. fejezetben számolunk be.

DOKUMENTÁCIÓS TEVÉKENYSÉG

Elvégeztük 2003. áprilisában az Újévi- kétlik- barlang, majd 2003. júliusában a Vadlán- lik- barlang térképezését. Mellékeljük jelentésünkben a Feltáró kutatás c. fejezetben az 1991- ben- akkor még Labirint Barlangkutató Csoport néven működő társaság- Siklalika- barlangról készített alaprajzát és hossz- szelvényét.

Az Újévi kétlik- barlangban, ill. a Cserszegtomaji kútbarlangban talált leleteket fotókon és illusztrációkként dokumentáltuk, melyeket a Tudományos tevékenységek c. fejezetben mellékelünk.

A 2003. év publikációs anyagok szempontjából is eredményesnek tekinthető. Az újságcikkeket mellékelük a jelentésben.

CSOPORT TEVÉKENYSÉG

A Csoport tevékenység c. fejezetben olvasható írások áttekintést nyújtanak kutató jellegű terepbejárásainkról és a többek között tanulmányi ill. gyakorlati célból szervezett túráinkról, melyekhez szemléltetésül fotókat mellékelünk, valamint említésre kerül a természetvédelmi területet is fenyegető dolomitbányászat terjeszkedésének kérdése.

Feltáró kutatás

ÚJÉVI KÉTLIK-BARLANG

Az Újévi kétlik-barlang feltáró kutatása 2003. január 1 - március 23.

Csoportunk 2002-ben a Keszthelyi- hegységben végzett eredményes feltáró kutatásai után a 2003. évben is folytatta *Darnay- Dornay Béla* elméleti következtetéseire épített kutatásainkat és terepbejárásainkat , melynek eredményeképpen rátaláltunk az elnevezéséből adódó, két bejáratral rendelkező általunk elnevezett Újévi kétlik- barlangra a Csorna- kúti- völgy keleti oldalán 222m tsz. feletti magasságban.

A K-i irányra néző bal oldali szűk nyíláson bekúszva egy kisebb terembe érkeztünk (*Lejtős-terem*). Morfológiáját tekintve analógiát mutatott a 2002-ben Labirint Barlangkutató Csoport tagjai által feltárt Apalányai-barlangéval (ld. térkép). A hévizes eredetre utaló gömbfülkékkel és borsókövekkel tarkított teremben visszaoldott sztalaktitokat (függőcseppkő) ill. cseppkőzászlókat is találtunk. A *Lejtős-teremnél* mélyebben nyíló *Remény-teremből* erős lejtéssel nyíló járat falán több párkány húzódik, melyeknek alsó felén borsóköveket találtunk utalva az egykori (feltételezések szerint többször feltörő és visszahúzódó) hévíz ill. karsztvíz jelenlétére, majd visszahúzódására.

A két forrásszáj korábban egy jóval nagyobb, az elmúlt évszázadok során lepusztult közös előtérrel rendelkezhetett. Bontásaink alkalmával arra kell fényt derítenünk, hogy az általunk feltárt járat az egykori feltételezett barlang végpontja, ahol a régen fénykorát élő barlangrendszer nagyobb része a hegység-kiemelkedések során lepusztult, avagy további kutatással a jelenlegi végpont áttörésével, vagy lefele tartó irányba végzett bontással esélyünk van épségben fennmaradt járatrendszerrel áttörő eredményt elérni a Keszthelyi-hegység barlangkutatói történetében.

A feltáráskor kitermelt anyagban a bejáratnál és a belső zónába bemosódott földes kitöltésben archeológiai leletekre (kerámiatöredékek) ill. csontmaradványokra találtunk a térképen jelzett területen, melyeket a helyszínen elkülönítettünk és csomagoltunk elkerülve a különböző rétegekből előkerült leletek (kultúrák) keveredését. Munkánkat nehezítette a földet sűrűn átszövő fák gyökérzete és a lépten, nyomon előkerülő kövek eltávolítása.

A leleteket beszo­lgáltattuk a keszthelyi Balatoni Múzeumba Dr. Müller Róbert múzeumigazgató részére, aki érdeklődést tanúsítva a további feltá­ró kutatásra jelentésében az első vizsgálatok alapján megállapította, hogy az előkerült kerámiatöredékek *újkőkori (lengyeli kultúra), javaréz­kori (Balatoni- Lasinja kultúra)* és *későbronzkori-koravaskori (urnamezős kultúra)* időket képviselnek. A figyelem középpontjába különösen egy eredetileg kb. 12 cm átmérőjű *kerámia korong* két darabja (mely feltehetően kultikus tárgyként szolgálhatott), egy *agyagkanál*, egy *javaréz­kori bikónikus tál* peremdarabja és egy *koravaskori polírozott felületű peremdarab* került.

Dr. Müller Róbert kérésére a barlang feltá­ró kutatását felfüggesztettük. Minde­zidáig azonban a Balatoni Múzeum érde­mbeli kutatást nem végzett a területen, gátolva ezzel a mi további kutatásainkat is.

A feltá­rást végezték: Takács Ferdinánd

Szencz Lív­ia

Szalai Veronika

Kassai Piroska

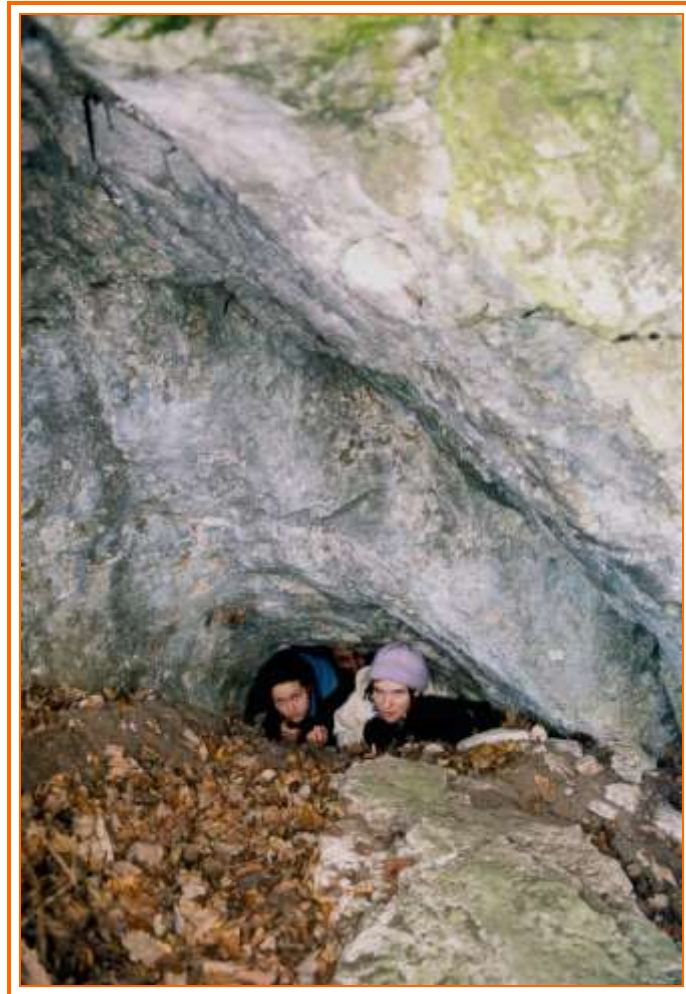
Kassai Bence

Vravuska Levente

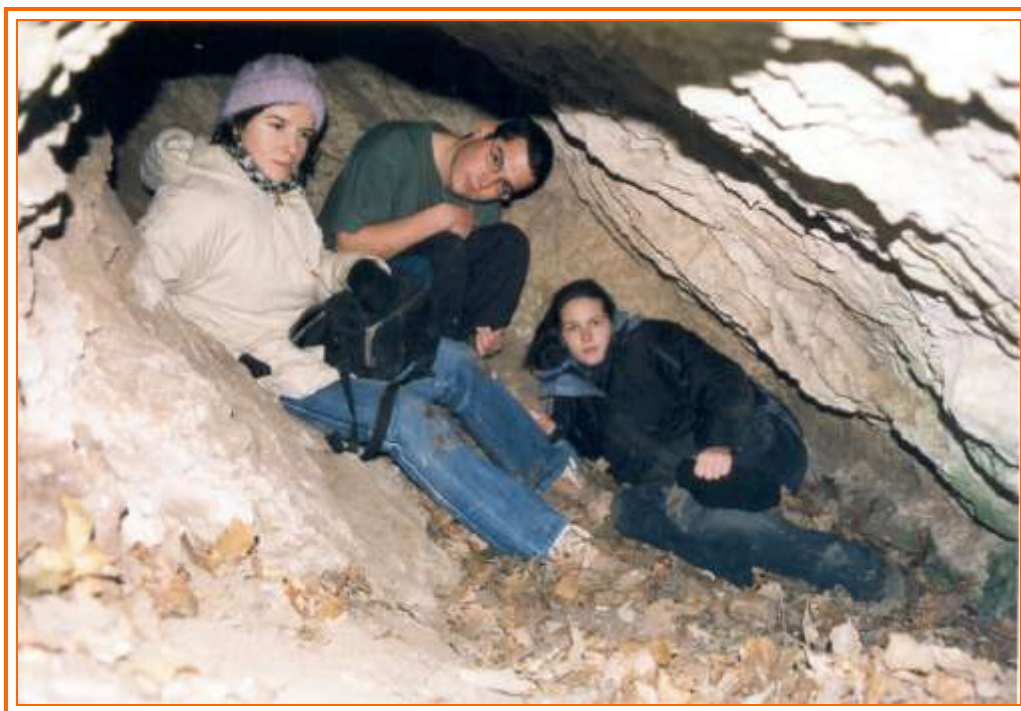
Csizy Álmos

A barlang jelenlegi állapota

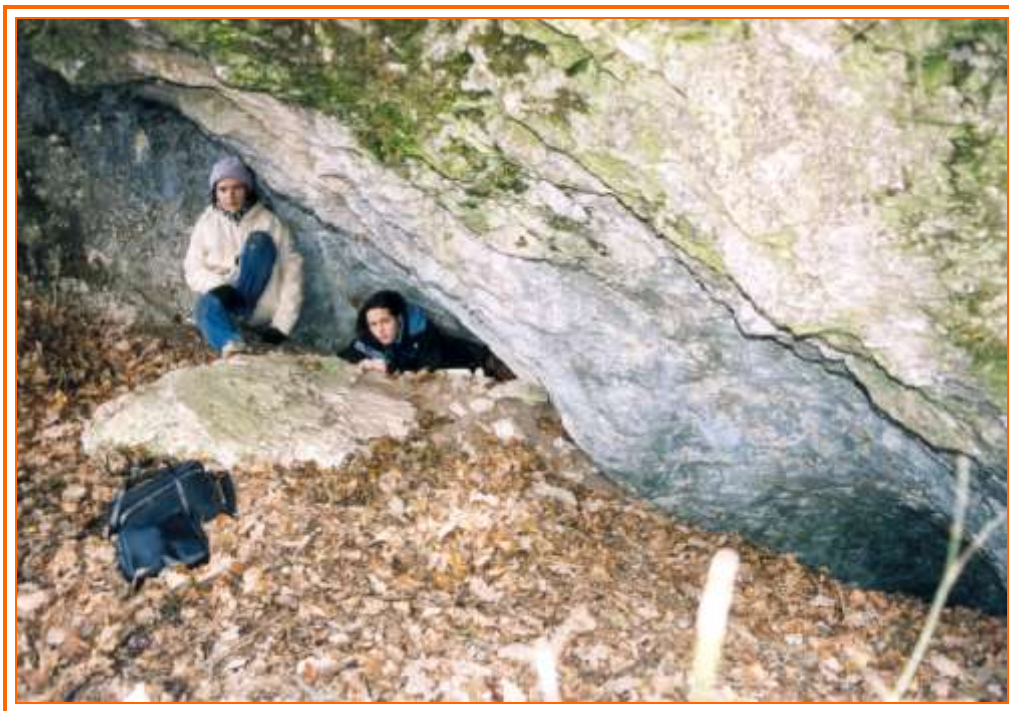
A Lejtős-terem bejárata kutatás előtti állapotban

A terem belülről

Télen jégcsapok lógtak a bejárat előtt

A felfedezés pillanatai

Feltárás a barlangnál

*Balra: Vravouska Levente, középen: Kassai Piroska és Kassai Ferenc,
jobbra: Szalai Veronika*

Kutatás közben a Lejtős-terem bejáratánál

Vravouska Levente és Kassai Bence

Remény-terem bejárata feltárás előtt...

és után.

Elöl: Kassai Piroska, a járatban: Szencz Livia

A Remény-teremből nyúló járat

*A leletek előkerülési helye
A járatban Szencz Lívia és Kassai Piroska*

Az Újévi kétlik-barlang elhelyezkedése (késsel jelölve)

ÚJÉVI KÉTLIK - BARLANG

N 46° 49,575'
E 017° 14,662'
M=222 m
/daprajz/

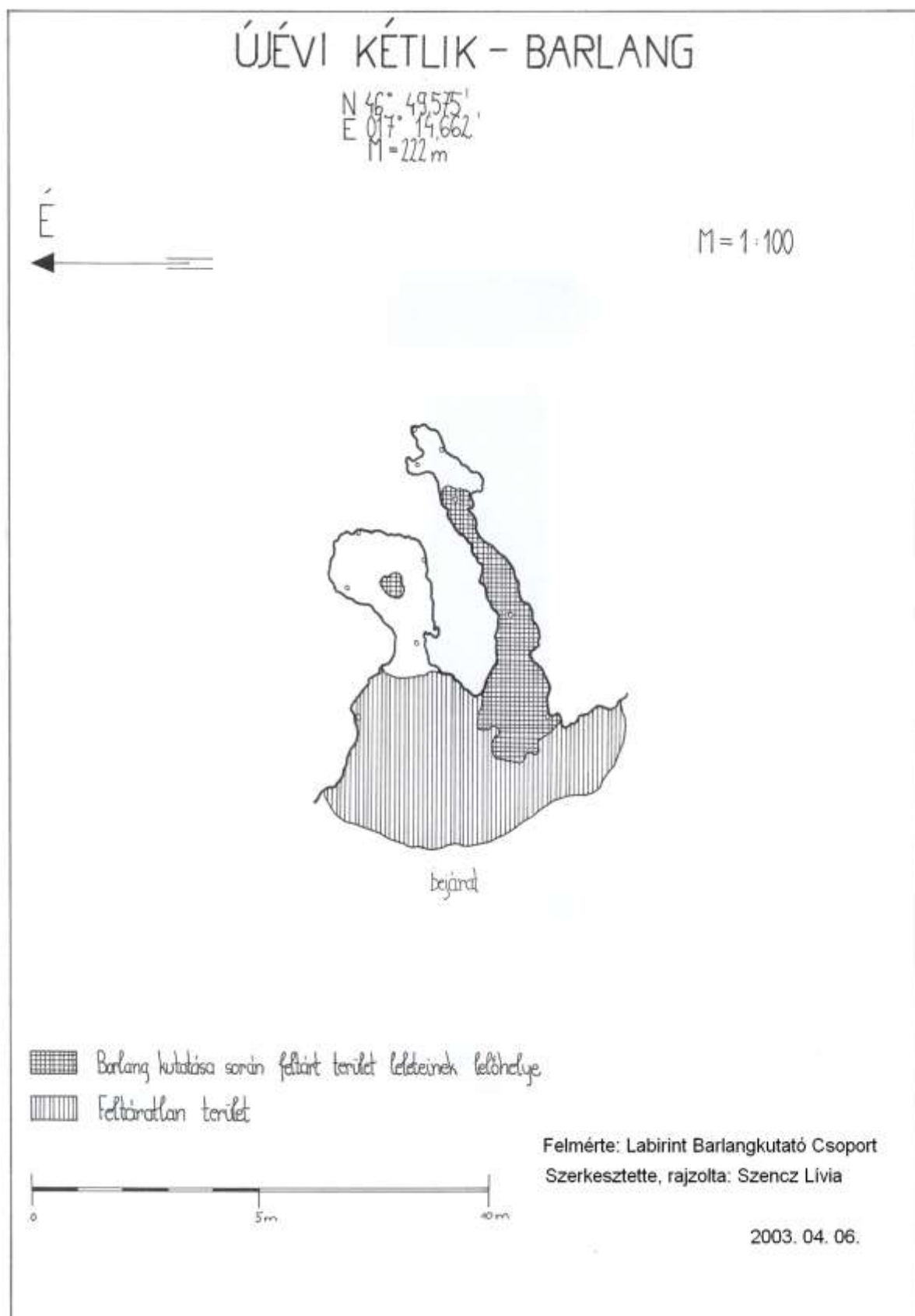
M = 1:100

Felmérte: Labirint Barlangkutató Csoport
Szerkesztette, rajzolta: Szcencz Livia

2003. 04. 06.

A PÚPOS-HEGY LÁBÁNÁL VÉGZETT KUTATÁSOK

Vadlán-lik- barlang feltárása

2003. május-június

A Keszthelyi- hegységben a Púpos-hegy ÉNy-i oldalában fekvő Ilona árok K-i sziklaletörésénél nyílik a Vadlán-lik- barlang (*Darnay- Dornyy Béla* is tett említést a barlangról).

A barlang felkeresését illetően több adat is rendelkezésünkre állt, a térképen jelzett területre nem hagyatkozhattunk teljes mértékben pontatlanságok miatt, így a mi feladatunkká vált felkutatni a barlang pontos helyét.

Egyes megállapítások szerint a barlang egy mesterségesen kivájt aláhajlás, mely bányászati területként szolgált (Rezi vár építéséhez felhasznált homokkő kitermelése folyhatott), itt jól nyomon követhető a különböző rétegek egymásra épülése (felülről lefele breccsa- homokkő- szálkő dolomit, ld. fotómelléklet, amelyet a népnyelv is Vadlán- lik- barlangnak nevezett). Azonban a barlang bejáratát ezen objektumtól D- re mintegy 15 méterrel távolabb és mintegy másfél méter szintkülönbséggel egy dolomit sziklakibúvás mögött találtuk meg.

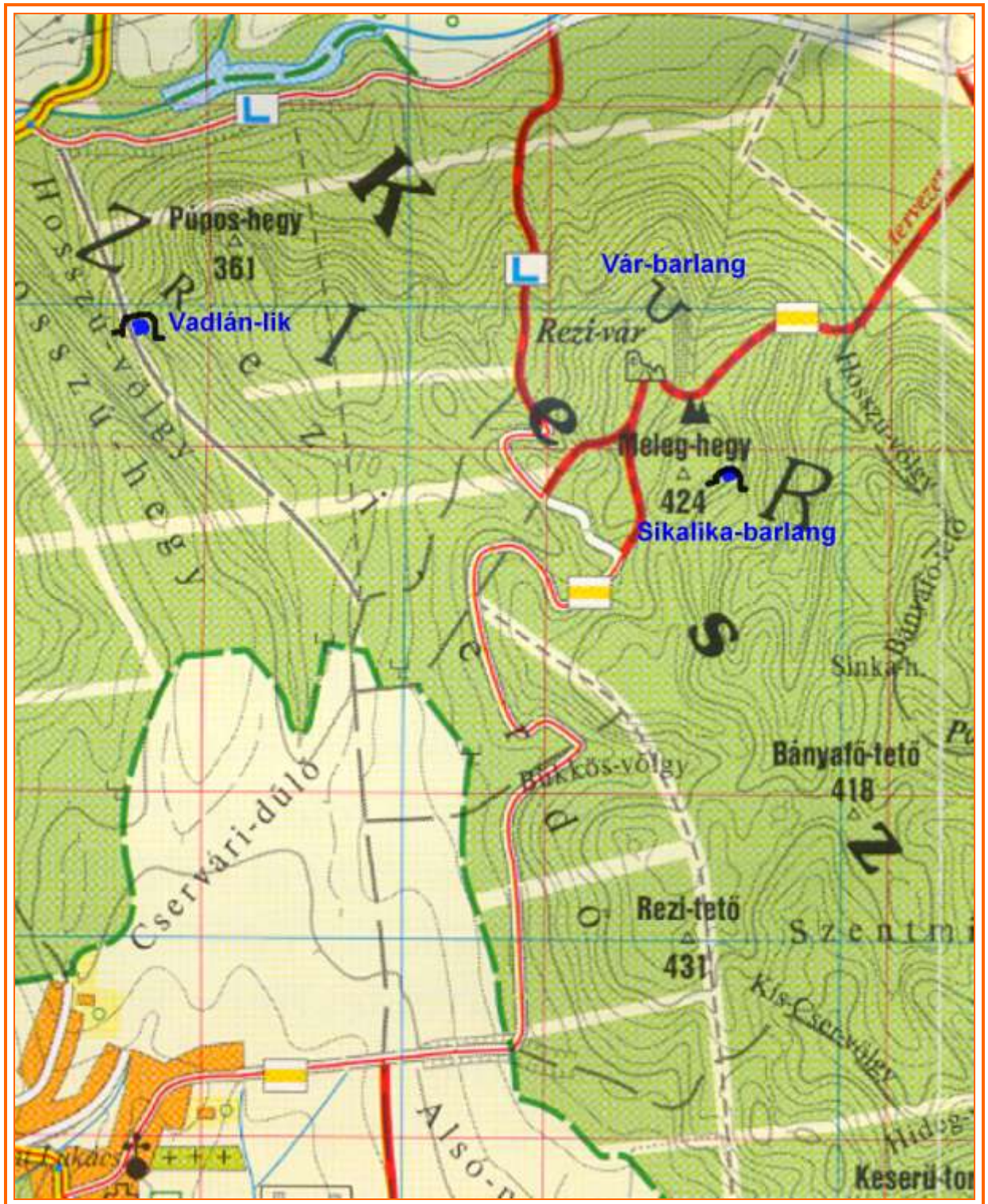

Csoportunk a földdel és avarral feltöltődött bejárati szakasz talpszintjének süllyesztésével kezdte meg a feltárást. A bejutás során mintegy 50 cm- s légréssel DK- i irányba, azaz a hegy belseje fele folytatódni látszott a barlang. Ezen felbuzdulva, az erdei talajjal- dolomit tömbökkel feltöltődött részt csak annyira bontottuk meg, hogy meggyőződjünk arról, hogy a fenti fejezetben említett esetlegesen mesterségesen kivájt objektumról van e szó.

A bontások során mintegy 12 métert haladva előre egyértelművé vált, hogy a barlang több irányba is elágazik, és nem csak a hegy lábával párhuzamosan folytatódik. A térképen ábrázolt végponton egyértelműen látszik a K- re a hegy belsejébe való elkanyarodás. A barlang főtáján egyes helyeken cseppkőkéreg kiválások ill. a belsőbb zónába hévíz nyomára utaló oldásformák is felfedezhetők.

A barlang továbbkutatását jelenleg időlegesen felhagytuk, mivel e barlangtól É- ra egy sziklaletörésnél ígéretesebb barlangbontási területet találtunk.

A feltárást végezték: Takács Ferdinánd
Fehér Katalin
Szencz Lívía
Kassai Bence

A Vadlán-lik-, Sikalika- , Vár- barlang elhelyezkedése a Keszthelyi- hegységben

*Feltáró kutatás a Vadlán-lik- barlangban
Elöl Kassai Bence, a járatban Szencz Lívia,
a fényképen nem látható belső zónában Takács Ferdinánd*

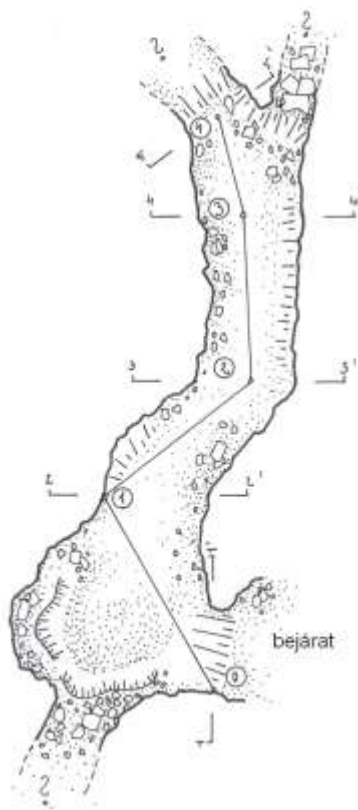
*A Vadlán- lik- barlang jelenlegi végpontja
A járatban Szencz Lívia*

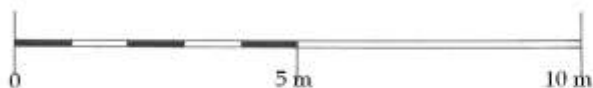
Vadlán-lik- barlang

alaprajz

N 46° 51, 908'
E 017° 13, 285'

M = 1 : 100

Felmérte: Labirint Karszt- és Barlangkutató Sport Egyesület
Takács Ferdinánd, Báró Ferenc, Szeucz Lívia
Serleg József, Micheller Szilvia

Szerkesztette, rajzolta: Takács Ferdinánd, Szeucz Lívia

2003. július 15.

KUTATÁS A PÚPOS-HEGY ÉS A MELEG-HEGY KÖRNYÉKÉN

2003. március-április

Az Őshévíz feltörési helyeiről végzett kutatásaink következő állomása a Keszthelyi-hegység Rezi községtől É-, ÉK-re eső nyúlványai, a Púpos-hegy (361 m) és a Meleg-hegy (424 m).

PÚPOS-HEGY

Az eddigi terepbejárásaink alkalmával huszonegy barlangindikációt jegyeztünk fel, melyek megközelítése igen körülményes mivel a sziklacsoportok többsége a meredek oldalú hegy tetején emelkedik ki.

Több helyen a bejárat méretei betekintést engedtek nyerni a belsőbb járatokba, melyek egyértelműen lefele- a hegy lábához tartó irányt mutattak. Feltételezhető, hogy a járatok összeköttetésben lehetnek (erre utaló nyom a huzat jelenléte egyes nyílásoknál). A járatok feltöltődését kibontva, mely jórészt föld kövekkel és avarral keveredve, egy nagyobb barlangszakaszt is feltárhatnánk.

MELEG-HEGY

A számos barlangindikáció mellett itt találhatjuk a Sikalika-barlangot, mely a Rezi vár közelében kiemelkedő Meleg-hegy oldalában, a hegy DK-i nyúlványának K-i oldalában nyílik egy sziklacsoport aláhajlásánál.

A barlangba való bejutás egy sziklapárkányon keresztül lehetséges. Egy alsó nyíláson át is megközelíthető a barlang belseje de szelvénymérete egyelőre nem teszi lehetővé- bontás útján kitérhető, és járhatóvá válna.

A barlang egy nagyobb teremből és az abból nyíló járatokból ill. kürtőkből áll, hévizes eredetűre utaló gömbfülkékkel. A falakon visszaoldott cseppkőkéreges, cseppkőzászlók, cseppkőlefolyások és sztalaktitok láthatók.

A barlangról már a középkori leírásokban is említést tesznek. A barlangban végzett ásatás során kőkorszaki leletek, római korból származó tárgyak kerültek elő (*Darnay-Dornyay Béla, 1956*), többek között egy arany karika fülbevaló pár. Feltárásával behatóbban a Labirint Barlangkutató Csoport foglalkozott.

Talpszintszüllesztéssel próbáltak továbbjutni a jórészt erdei talaj agyagkeverékével ill. helyenként omladékkal feltöltődött járatokban. A kitermelt anyagból rengeteg recens rágszáló, nyúl és madárcsont került elő.

A jelenleg feltárt szakaszt a Labirint Barlangkutató Csoport által készített térkép szemlélteti.

A többi, csoportunk által felfedezett üreg további kutatást igényel.

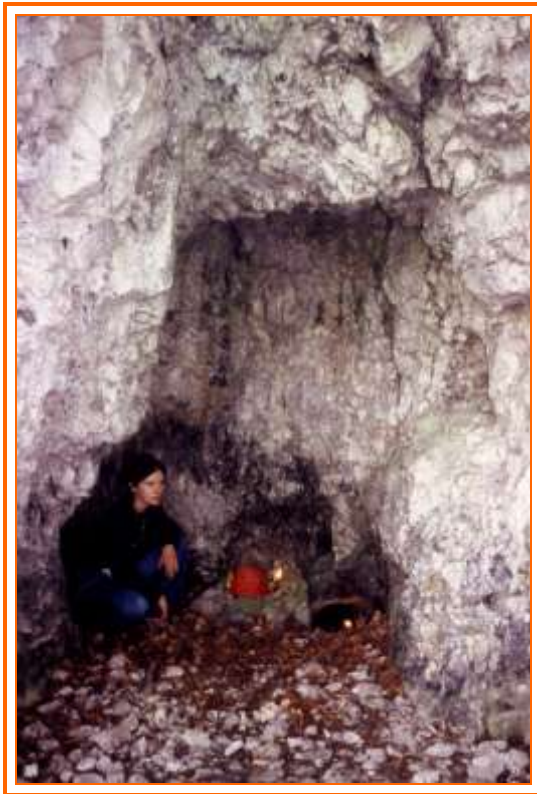

VÁR-BARLANG

A Rezi vár alatt a hegy keleti oldalában nyílik a Vár-barlang. A belső zónába egy forrásszáj jellegzetességeit magán viselő bejárat vezet. A barlangba jutva egy, a Sikalika-barlangnál töredezettebb szerkezetű terembe érünk, mely több irányba ágazik el hévizes eredetre utaló gömbfülkékkel. Oldásformák nem jelentkeznek sem a bejárat, sem a belsőbb járatokban, melyek bejárása többnyire hason kúszva történhet. Talpszintűllyesztéssel a járatok összhosszúsága elérhetné akár a 100 métert is.

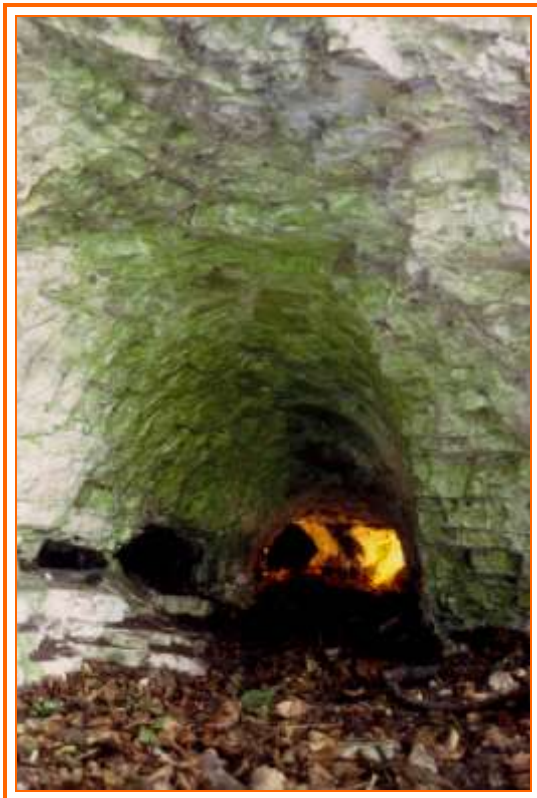
A Vár-barlang bejárata

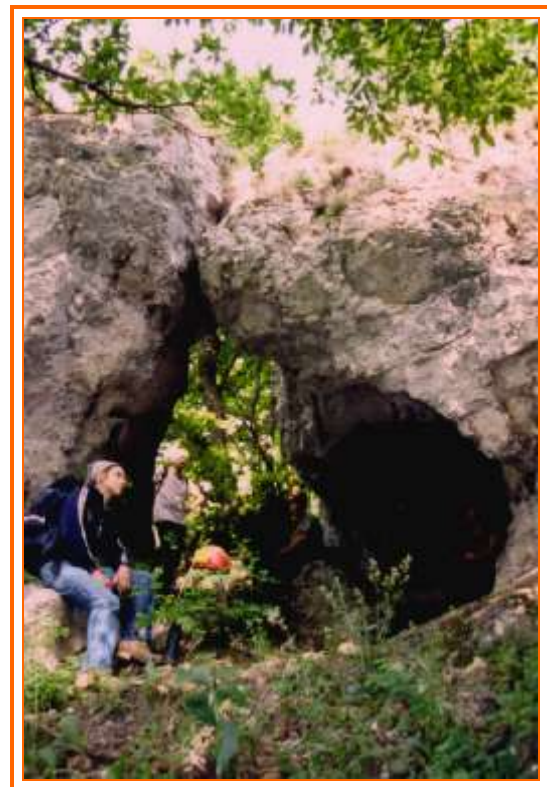
Púpos-hegy, barlangindikáció

Sikalika-barlang bejárata

Vár-hegy, barlangindikáció

Hévízes gömbfülke a Rezi vár alatt

A Púpos-hegy sziklacsportjai

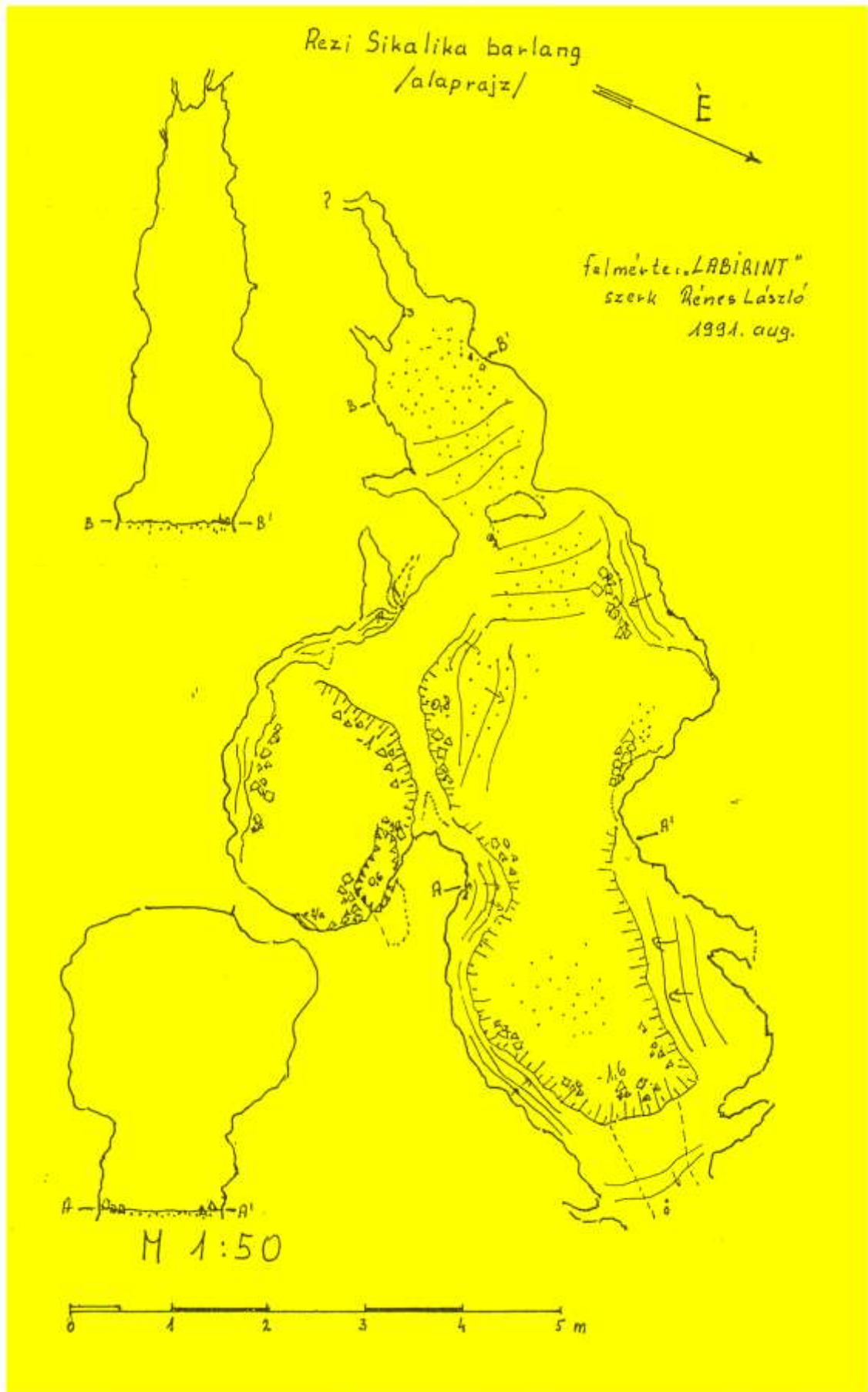
A Vár-barlanggal összeköttetésben lévő bejárat

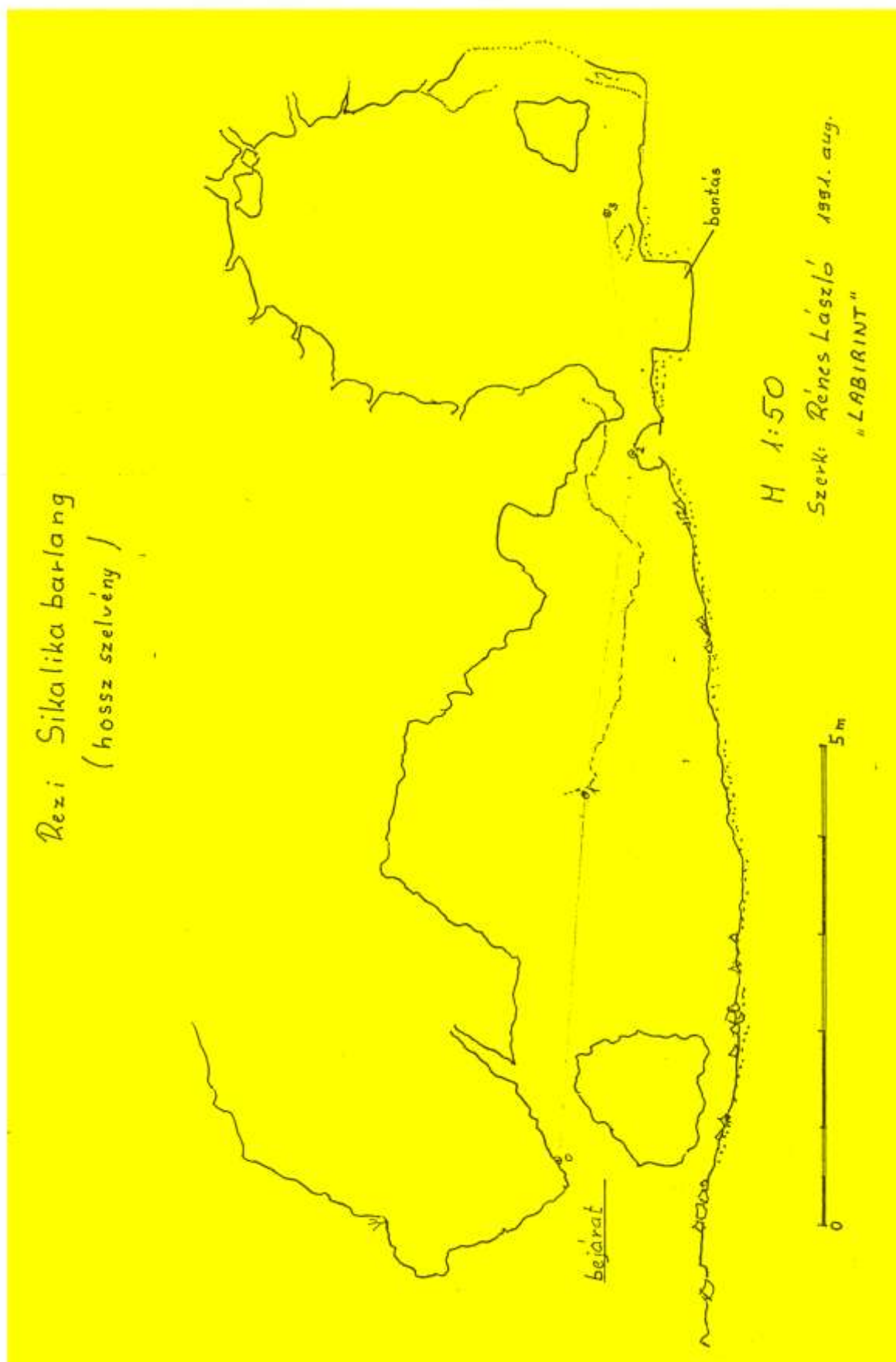

Sikalika-barlang

Vár-barlang

A CSERSZEGTOMAJI PIRITKUTATÁS

A Keszthely környéki piritkutató rövid történeti áttekintése

- 1913-*Id. Lóczy L.* foglalkozott elsőként a piritkutató kérdésével. Írásaiban említést tesz a keszthelyi Andrassy téri fúrásról, innen 67-84 méter mélységből markazitgumók és pirit szemek kerültek felszínre.
- 1923-*Vendl Mária* közli a nemesvitai markazit kristálytani vizsgálati adatait.
- 1930-*Pávai-Vajna F.* kutatásra terjeszti elő a területet.
- 1931-*H. Schneiderhöhn* magánszakvéleményében több tucat km területen összefüggő 0,5-2 m vastag pirit tartalmú agyagrétegre utal (20-30 % pirittel).
- 1936-*Szmolka L., Nagy L., és Jakóby L.* magánkutatást indítanak a környékbeli községeken (Rezi, Vállus, Zalaszántó, Lesencefalú).
- 1939-*Szentes F.* tesz említést Cserszegtomajról és Reziről.
- 1941-*Szádeczky-Kardoss E.* beszámol a lesencetomaji fúrás minták eredményeiről.
- 1913-41-*Szentes F.* 1948-ban kutatási eredményeinek összefoglalásával megcáfolja *H. Schneiderhöhn* elméleteit.
- 1951- megindul a kutatás.

Felhasznált irodalom: Erdélyi Mihály, A cserszegtomaji piritkutató (III., IV. számú melléklettel)

A piritlelőhely kialakulása

A környék felső pannóniai rétegeinek nagy mennyiségű pirittartalmát a beömlő Őshév víz nagyobb kéntartalmú vize okozta. A hévforrások működésére utaló nyomok a bányászat ideje alatt is előkerültek (lisztesedett dolomit, opálosodás a Biked- domb tetején). A bányászat során egyértelművé vált, hogy a piritkonkréciónak nem alkot összefüggő több tucat km-nyi területet, ahogy ezt korábban *H. Schneiderhöhn* feltételezte, a piritkonkréciónak eloszlása teljesen szabálytalan.

A pirittartalom jelenléte összeköttetésben áll az egykor beömlő melegforrások előfordulásával. A pirittartalom újraoldódására utal, hogy a bányászat során a bányavágatokban réteglapok mentén is kivált a pirit.

Omladékos dolomitből álló üregesedés

Felhasznált irodalom: Erdélyi Mihály, A cserszegtomaji piritkutató (III., IV. számú melléklettel)

Kutatás a felhagyott aknáknál

Terepbejárásaink során figyelmünk kiterjedt az egykori piritbányászati lelőhelyek átvizsgálására is.

Cserszegtomaj területén négy helyen folyt bányászat: Parrag kút, I- s számú lejtősakna, II- s számú lejtősakna, Szitakúti akna (ld. térkép).

A rendszertelenül elhelyezkedő konkréciónak miatt eredményeket csak igen sűrű fúrás hálózattal lehetett felmutatni.

Az általunk felkeresett egykori II- s számú lejtőknél mostanra a növényzet (többnyire nádas) szinte teljesen befedte. A nádas csak a környéken a piritbányászat során kitermelt szürkés agyag meddőhányóján található meg, mely megérne egy vizsgálatot, hogy milyen módon került oda vagy él meg (esetlegesen a kitermelt agyag tartalmazhatott nád „magvakat”). A bányászat során felszínre került szürke agyagban többnyire szabályszerűen egyes gumók ill. magok körül (okker, fás széndarabka) találtunk piritgumókat és markazitot.

A volt lejtőknél felszínre került szürke agyaggal a Cserszegtomaji kútbarlang egyes szűkületeinél találkozhatunk, helyenként rétegzetten a járat teljes szelvényét kitöltve, máshol a pannon üledékekbe felharapozó termékből folynak le, ill. egyes terméknél ismeretlen szakaszok omlásaira utalhat (*Vizsgálatok a Cserszegtomaji kútbarlangban, 1997*), helyenként barit kristályokat rejtnek.

A feltárást végezték: Takács Ferdinánd
Szencz Lívia
Szalai Veronika

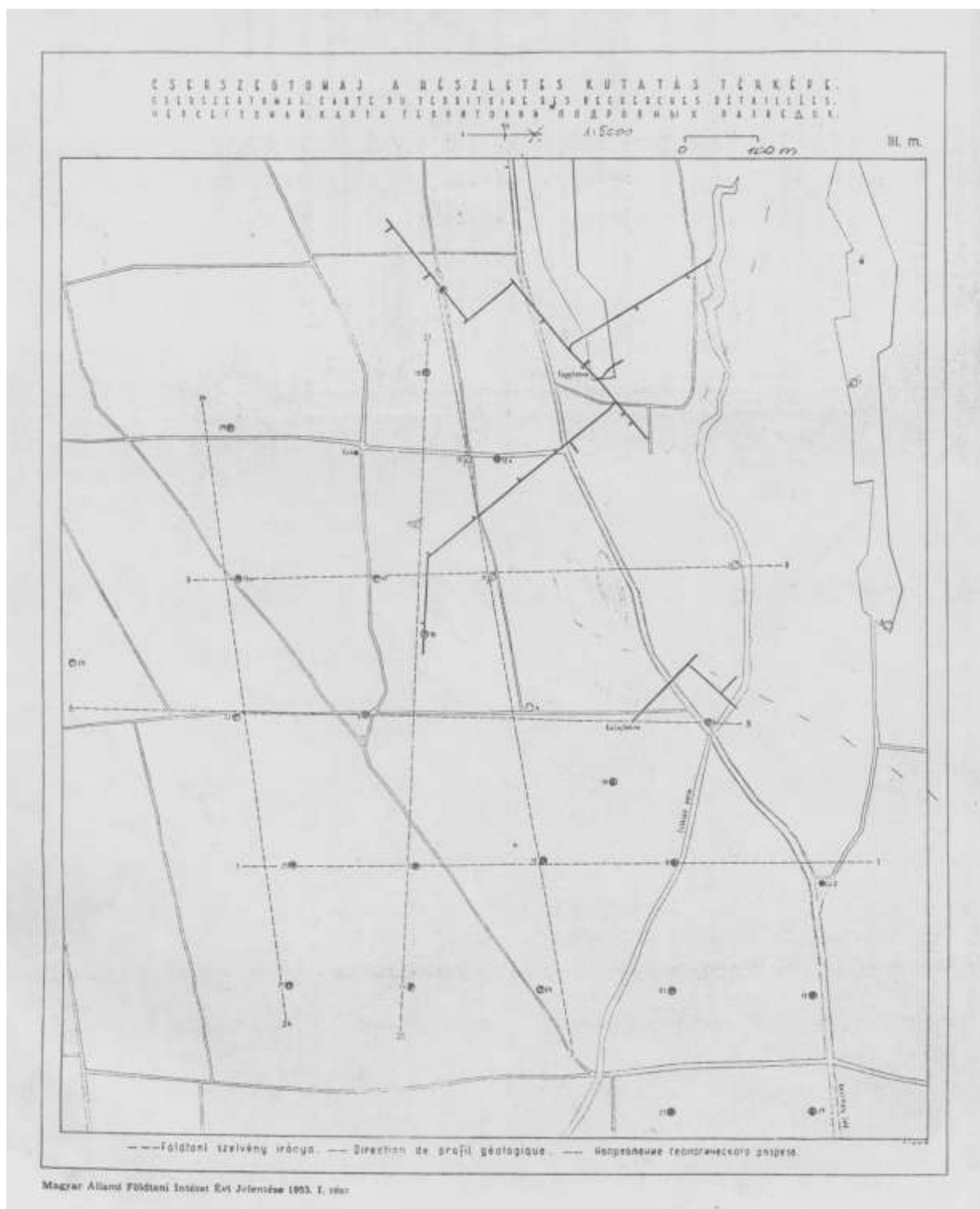
Felhasznált irodalom: Erdélyi Mihály, A cserszegtomaji piritkutatás (III., IV. számú melléklettel)

A meddőhányókat sűrűn befedő nádas

A felhagyott akna környékén végzett kutatásaink eredményének egyik szép darabja

A csereszegtomaji piritbányászat térképe
 Magyar Állami Földtani Intézet Évi Jelentése, 1953

FELTÁRÓ KUTATÁS A CSERSZEGTOMAJI KÚTBARLANGBAN

É-i ág, Kút kuszoda 2003. december

Korábbi években csoportunk a barlang D-i zónájában végzett feltáró kutatásokat eredményesen (Szabó Pál Zoltán-terem; „Alsó szint”, Csoki-terem, Örömtanya, Helikon-teremből induló járat, ld. térkép). Több elmélet támasztotta alá azon irányú terveinket, hogy az É-i ági Kút kuszoda jelenlegi végpontjánál végezzünk kutatásokat (légrés, huzat jelenléte). Megközelíthetősége azonban körülményes, lapos szelvénymérete és omladékkal való feltöltődöttsége miatt nehezítette a kitermelendő anyag elhelyezését, mely többnyire hason fekve történhet. Jobb szellőzőtsége miatt azonban kisebb a szén-dioxid mértéke, megkönnyítve a járatban való hosszabb idejű tartózkodásunkat.

Feltáró kutatásaink során a kövek eltávolítása után megjelent oldott dolomit (dolomitliszt) alatti kemény dolomit réteg számos falenyomatot rejtett.

A járatot kitöltő kövek és dolomit eltávolítása után egy kisebb terembe tudtunk bekúszni, ahonnan újabb két légrés (kb. 40 cm átmérőjű) mutatott további feltárható területet. A nagy méretű homokkő tömbök kiszállítása egyes szűkületeken át egyelőre nem lehetséges, akadályt jelent a további kutatást illetően. A járat teljes hosszában talpszintsüllyesztést végezve újabb szakaszt tárhatunk fel.

A feltárást végezték: Takács Ferdinánd
Szencz Livia
Szalai Veronika

Az É-i labirintus jellegzetes szűkületei

A képen látható Toldy-teremből nyílik az É-i ág

Helikon-teremből induló járat 2003. március

A Helikon-teremből Ny-i irányt mutató járat 2002-ben feltárt szakaszának végpontjánál végeztünk kutatásokat a továbbjutás reményében.

A járat két irányba ágazik el egy alsó és egy felsőbb járatszint formájában. A feltárás a járatokat feltöltő helyenként kemény dolomitban igen nehéznek bizonyult. A járat falán a barlangra jellemző „csipkézett” homokkő figyelhető meg. A felső járat egy 2 méteres egyenes kuszoda után lejtősen elkanyarodik ÉNy-i, majd DNy-i irányba. Ha elméletünk valósnak bizonyul, mely szerint „minden nagyobb terem lehetett az Óshévíz feltörési pontja és a nagyobb termeket körülvevő kuszodás járatok pedig mint egy ártérént működtek. Amikor a hévíz visszahúzódása megtörtént a föloldott állapotban lévő dolomitot csak a nagyobb termék elnyelő tölcésein keresztül szállíthatta el, így fordulhat elő az, hogy minden nagyobb terem talpszintje és az azt körülvevő kuszodás járatok talpszintje között kb. 2 méter szintkülönbség fordul elő” (részlet a Labirint Karszt- és Barlangkutató Sport Egyesület 2002. évi jelentéséből), arra enged következtetni, hogy talpszintsúlyesztés során a feltöltődést eltávolítva új terembe ill. járatszakaszba juthatunk.

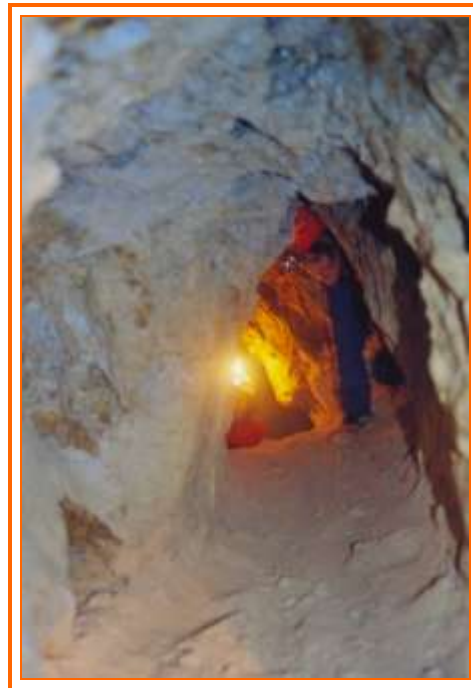
A feltárást végezték: Takács Ferdinánd

Szencz Livia

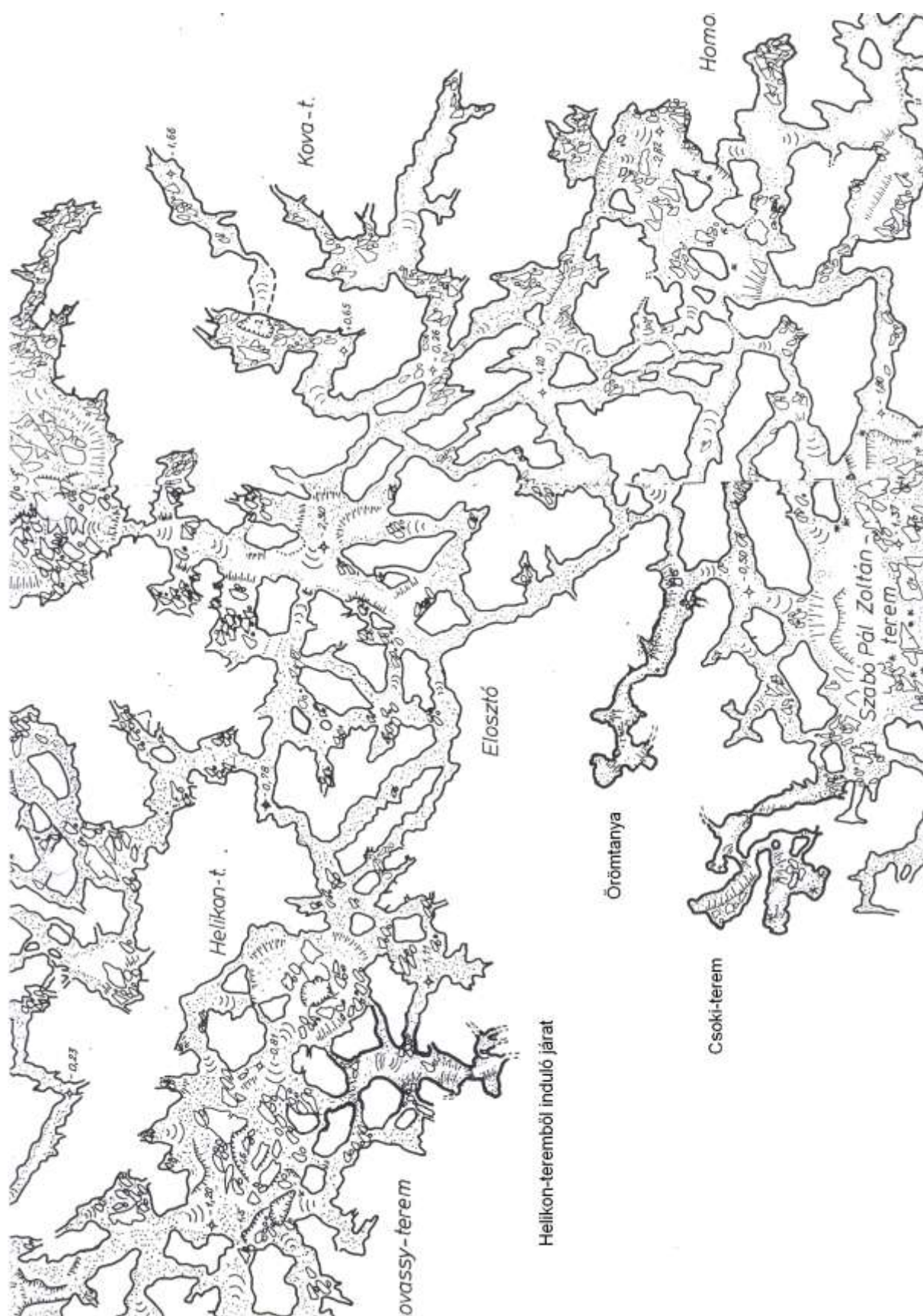
Szalai Veronika

Kassai Bence

Kassai Piroska

Részlet a Helikon-teremből induló járatból

Tudományos vizsgálatok

TUDOMÁNYOS VIZSGÁLAT AZ ÚJÉVI KÉTLIK-BARLANGBAN

A feltárás során kitermelt anyagban a bejáratnál és a belső zónában bemosódott archeológiai leletekre (kerámiatöredékek) ill. csontmaradványokra találtunk a térképen jelzett területen, melyeket a helyszínen elkülönítettünk és csomagoltunk elkerülve a különböző rétegekből előkerült leletek keveredését.

A leleteket beszolgáltattuk a keszthelyi Balatoni Múzeumhoz Dr. Müller Róbert igazgató részére, aki érdeklődést tanúsítva a további feltáró kutatásra a következő oldalon olvasható jelentést írta. Megjegyezném, hogy mindez 2003. márciusában történt, azóta a Balatoni Múzeum érdembeli kutatást nem végzett gátolva ezzel a mi további kutatásainkat is.

Újévi kétlik-barlang, Lejtős-terem

Balaton Múzeum

Keszthely, 2003. március 18.
 Ügyiratszám: 76-12-1103.
 Ügyintéző:
 Hivatkozási szám:
 Tárgy: leletbejelentés

Takács Ferdinánd úrnak

Cserszegtomaj
 Barát u. 3.
 8372.

Kedves Ferdi!

Mindenek előtt megköszönöm, hogy az Általatok felfedezett „Újévi kétlik barlang” bejáratánál előkerült leletekről értesítettél, és a leleteket az előkerülési hely szerint csoportosítva csomagoltátok el. Így mosatlanul újkőkori (lengyeli kultúra), javaréz kori (Balaton-Lasinja kultúra) és koravaskori (urnamezős kultúra) anyagnak tűnnek a kerámiatöredékek. Az Általad megadott hely EOY pontjai a mi térképünkön: x: 165-860; y: 512-310; balti magasság 240 m. Kérem ellenőrizd a GPS-szel, és ha Nálad más adat van, jelezd felénk.

Kérem, hogy a barlang előterében, ahonnan a leletek származnak semmilyen földmunkát ne végezzetek, a barlang belsejében a szűk részen, ahová feltehetően bemosódott a föld, és az másodlagos helyzetben lévő leleteket tartalmaz, folytathatjátok a munkát, de ha bármilyen régészeti jelenséget észleltek, kérem a munkát ismét megszakítani, és a Balatoni Múzeumot értesíteni.

Üdvözlettel

(Dr. Müller Róbert)

Balaton Múzeum
 8361 Keszthely Pf. 23. Tel./Fax.: 83/ 312-351; 511-335
 E- mail: balatonimuz@georgikon.hu
[http:// www.dfmk.hu](http://www.dfmk.hu) [http:// www.museum.hu/keszthely/balaton](http://www.museum.hu/keszthely/balaton)

Jelentés a 2003. március 18-i cserseztomaji kiszállásról

2003. március 18-án délelőtt telefonált Takács Ferdinánd Cserseztomaj, Barát u. 3. sz. alatti lakos, amatőr barlangász, hogy a 2003. január 1-jén felfedezett „Újévi kétlikú barlang” tisztítási munkálatai során 2003. március 16-án különböző régészeti leletek kerültek elő. Délután meglátogattuk Takács Ferdinándot, aki elmondta, hogy a Csókakői, más néven Csorna kúti völgy keleti oldalán felfedezett barlang kitisztítását a Balaton-felvidéki Nemzeti Park engedélyével végzik, és az engedélyokirat írta elő a bejelentési kötelezettséget.

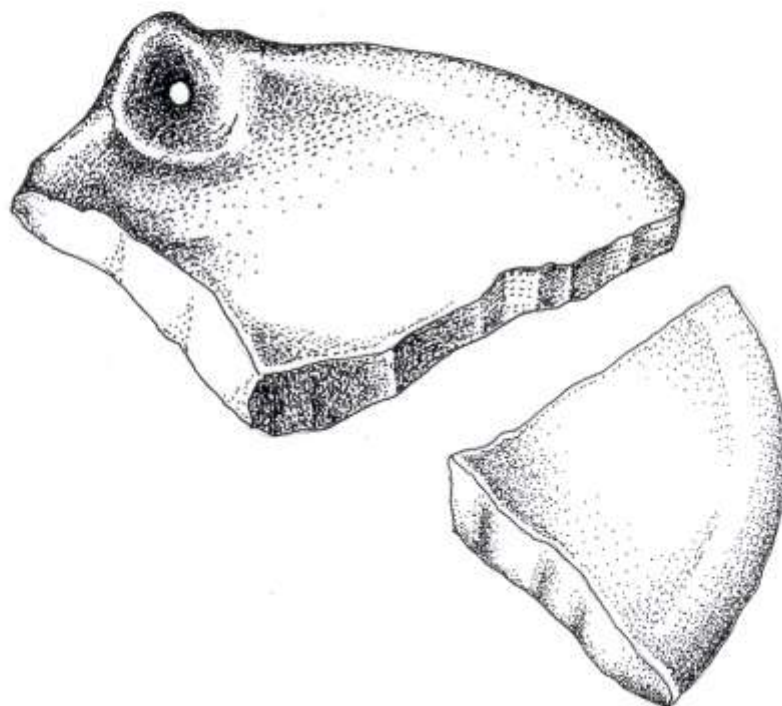
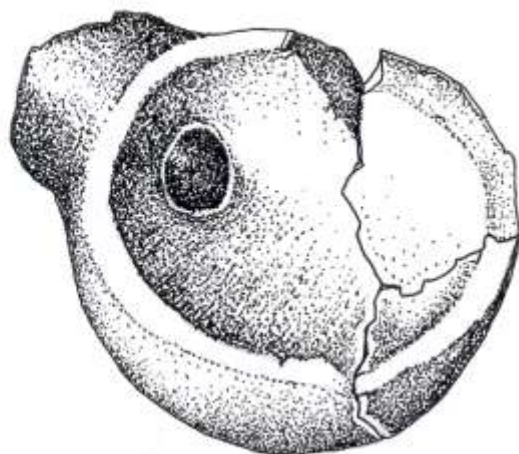
Elmondása és a bemutatott fényképek szerint a most két szűk bejárattal rendelkező barlang korábban egy nagyobb, közös előtérrel rendelkezhetett, amely az elmúlt évszázadok során leszakadt. A közös előtér területén több mint 1 m vastag kővel vegyes barna föld van, amely részben eltömítette a két bejáratot is. A föld nehezen kitermelhető, nemcsak a kisebb nagyobb kővek miatt, hanem elsősorban azért, mert sűrűn átszővik a környezetében lévő fák gyökerei. Ezért a munkát úgy végezték, hogy bebújtak a szűk nyílásokon át a meglévő barlangba, és belülről kifelé kezdték a földet kitermelni, hogy a két bejárati nyílást kiszabadítsák. A munka közben a „közös előtér” területén kerültek elő a kerámiatöredékek, amelyeket az előkerülési hely pontos feltüntetésével elcsomagoltak. A fagyökerek miatt nem tudták rétegenként kitermelni a földet. A bemutatott, és a Balatoni Múzeumnak átadott leletek több őskori időszakból származnak. A mosatlan, helyenként vízkővel borított kerámiatöredékek konzerválás előtt újkőkoriak (lengyeli kultúra), javarézskoriak (Balaton-Lasinja kultúra) és későbronzkor-koravaskoriak (urnamezős kultúra) tűnnek.

Takács Ferdinánd ígéretet tett, hogy az „közös előtérből” további földet régészeti szakfelügyelet nélkül nem távolítanak el, a munkát a két szűk, lefelé lejtő folyosóban folytatják, amelyekbe feltehetően az esővíz mosta be a földet, így az itt lévő leletek másodlagos helyzetben vannak. Takács Ferdinánd közlése szerint e szűk folyosókban csak barlangászok tudnak mozogni, és munkát végezni. Megbeszéltük, hogy amennyiben a munka során bármilyen régészeti jelenséget észlelnek, a munkát megszakítják, és azonnal értesítik a Balatoni Múzeumot.

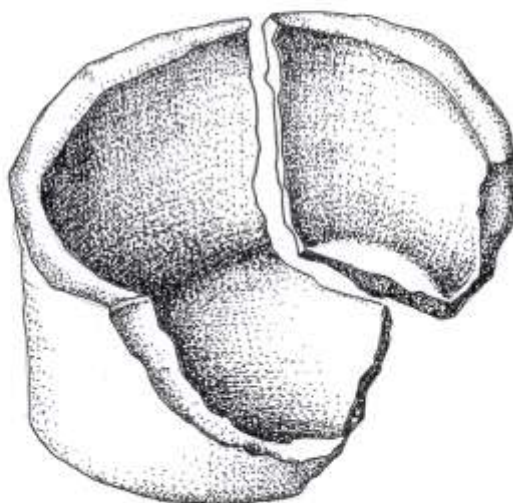
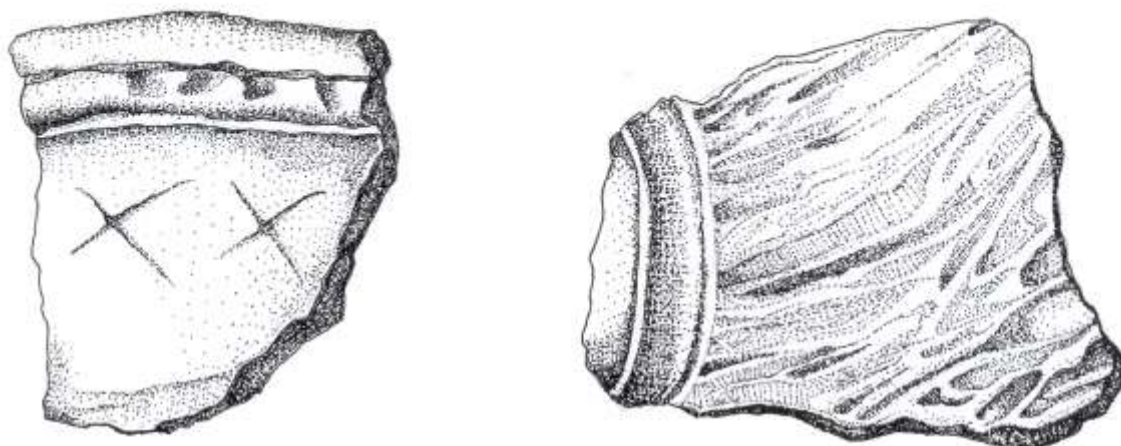
A behozott leletek közül különösen figyelemre méltó egy eredetileg kb. 12 cm átmérőjű kerámia korong két darabja, szélén egy csúcsos, átfürt, a lengyeli kultúrára jellemző bütyökkel, amely feltehetően kultikus tárgy lehetett. Említésre méltó még egy csaknem egész agyagkanál, egy javarézskori, bikónikus tál peremdarabja, és egy koravaskori, polírozott felületű peremdarab.

(Dr. Müller Róbert)
múzeumigazgató

Keszthely, 2003. március 19.

Újévi kétlik-barlang, fent: agyagkanál, lent: kultikus tárgy
Illusztrálta: Szencz Livia, 2003. március 23.

Újévi kétlik-barlang, illusztrálta: Szencz Livia, 2003. március 23.

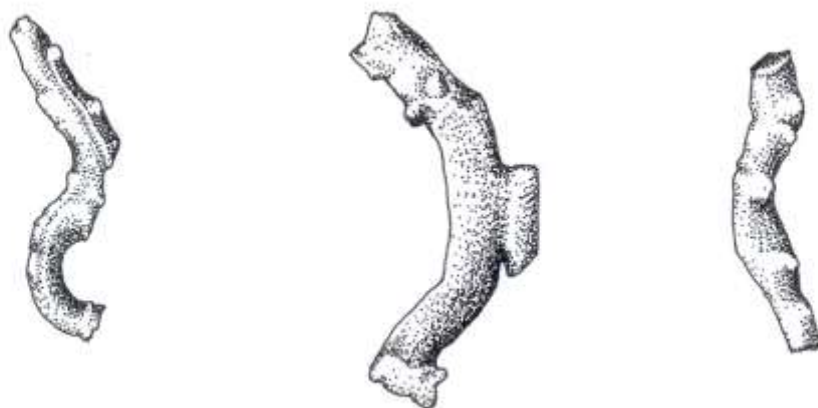
TUDOMÁNYOS VIZSGÁLAT A CSERSZEGTOMAJI KÚTBARLANGBAN

A Cserszegtomaji kútbarlangban rendszeresen cseréljük a debreceni ATOMKI számunkra megküldött radon sugárzás mérésére szolgáló detektorokat. Ezen detektorok kiértékelésének eredményeiről 10 év munka után sem kaptunk legalább egy tájékoztató jellegű vizsgálati eredményt, holott postaköltség és egyéb költségek is bennünket terhelnek. Ezért új lehetőségeket is kerestünk és találtunk, a Veszprémi Egyetem Radiokémia Tanszékéről Kávási Norbert személyében, ő ígéretet tett arra, hogy vizsgálati eredményeiről csoportunkat tájékoztatja. Ez a munka a 2004. évben indul.

A Kútbarlang kutatása során számos eddig még nem tapasztalt „leletekre” találtunk: a Helikon- terem oldalágainak kitöltésének felső szintjén *Dr. Helmut Mayr Kövület Biblia* c. könyvében szereplő *Millepora* (*Cnidaria* törzs, *Hydrozoa* osztály, *Millaporida* rend)- ld. fotómelléklet- találtunk, a vizsgálatunk csak az összehasonlítás erejéig terjedhet ki, konkrét megállapításhoz szakember szükségeltetik.

Az É- i járat 9- s pontja és a Kis szürke - terem közötti szakaszon egy homokkő oszlop mellett- melynek falán erőteljes gipszrózsaképződés található- egy különleges színezetű homokkőtömböt is találtunk, mely kiválásnak összetételét mi nem tudjuk megállapítani. Keressük (ld. fotómelléklet) azon hozzáértő szakembereket, akik véleményt tudnak alkotni ezen jelenségekről, amely hozzájárulhat a barlang kialakulásának, fejlődésének megfejtéséhez.

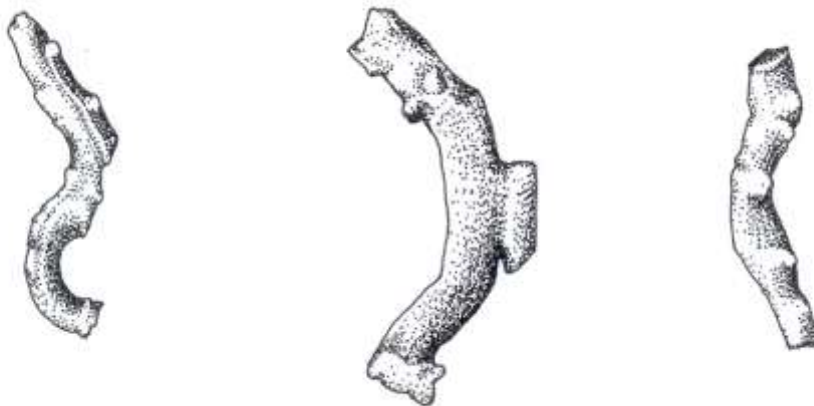
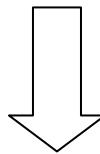
Megállapításunk a következő: a Cserszegtomaji kútbarlang geológiai természettudományi vizsgálatai korántsem teljeseek, amelyekhez kutatásaink során mi adatokat tudunk szolgáltatni mindaddig, míg csoportunkban megfelelő irányú szakembereket nem tudunk beszervezni. Addig konkrét tudományos eredmények publikálását sem tudjuk elvégezni. Ugyanez elmondható a többi általunk kutatott barlangok tudományos feldolgozására is, ezért továbbra is „külső” tudományos munkatársak segítségére szorulunk.

Cserszegtomaji kútbarlang, Helikon- terem
Illusztrálta: Szencz Livia, 2003.

Cserszegtomaji kútbarlang, É- i járatrendszer
A fotón Takács Ferdinánd tartja kezében a különleges homokkőtömböt, amelynek elszíneződését eddig még senki nem tudta megállapítani (várjuk a jelentkezőket azonosításra)

Összehasonlítási alap a Csersegtomaji kútbarlangban talált rajzon látható leletekhez

Fotó: Dr. Helmut Mayr, *Kövület Biblia*, 1985

Illusztráció: Szencz Lívia

KARSZTVIZSGÁLAT A CSORNA- KÚTI- VÖLGY K-i OLDALÁBAN 2003. április

Az Újévi kétlik-barlang környékén több barlangindikációt is felfedeztünk terepbejárásaink során- berogyások, üregesedések a sziklacsoportok környezetében, ugyanakkor jellemző az egyes üregesedéseknél számos borsókő csoportosulások jelenléte.

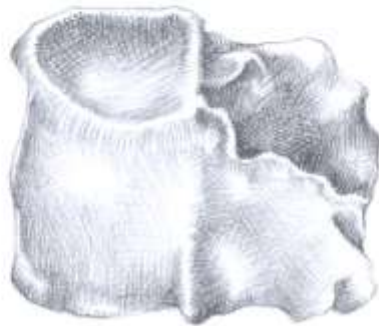
A számunkra kutatásra érdemesnek ígérkező üregesedést megbontva több csontmaradvány került felszínre, melyeket átadtunk a Magyar Természettudományi Múzeumba Gasparik Mihály paleontológus részére, aki az első vizsgálati eredmények alapján a csontok fajának meghatározását illetően a következőt állapította meg: *Equus sp. (ló), 3 db csigolya.*

A kutatási terület helyszíne: „Nyúl-lik”
A fotón feltárás közben: Takács Ferdinánd és Szencz Livia

sk. 8 cm

sk. 7 cm

sk. 12 cm

A Csorna- kúti- völgy K-i oldali sziklaaláhajlásánál előkerült leletek

Equus sp. (ló), csigolya

Illusztrálta: Szencz Livia, 2003. április 15.

Dokumentációs tevékenység

AZ ÚJÉVI KÉTLIK- BARLANG TÉRKÉPEZÉSE

- 2003. április 3-án felmértük az Újévi kétlik- barlangot.
- **Felmérést végezték:** Takács Ferdinánd, Szencz Lívía, Kassai Piroska, Kassai Bence
- **A felmérés során alkalmazott eszközök:** geológuskompassz, lejtőmérő, poligonzsinór, mérőszalag. A barlang pontos helymeghatározásához GPS- t alkalmaztunk, a mérőeszköz által kimutatott értékeket a térképen feltűntettük.
- **A térképet szerkesztette, rajzolta:** Szencz Lívía
- **A térképezés folyamata:** a bejáratnál felvettük az általunk kijelölt kezdő (nulla) fix térképezési pontot, melyből a Lejtős- teremben felvettük az 1- es poligonpontot, innen a szemközti falra mértük fel az 1/1- es poligonpontot, ebből három segédpoligonpontot vettünk fel a terem teljes beméréséhez. A Remény- terem bejáratánál felvettük a 2- es poligonpontot. A 2/1- es poligonpontot egy, a főtéből belógó sziklacsücsökre vettük fel, innen bevezettük a belső zónába a poligonzsinórt, ahol bemértük a 2/2- es poligonpontot, szemközti falra a 2/3- as poligonpontot, az ebből felvett két segédpoligonponttal (2/3/1, 2/3/2) a jelenlegi végpontig eljutottunk.

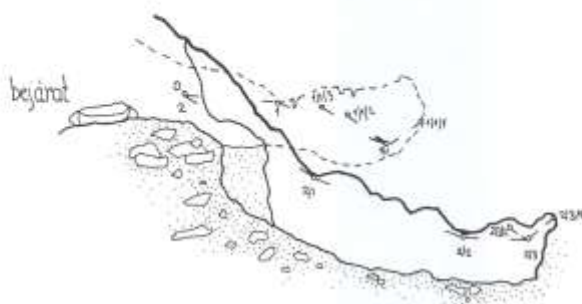
Hangulatkép a Lejtős- teremről

ÚJÉVI KÉTLIK-BARLANG

N 46° 49,575'
E 017° 14,662'
M=222 m

/ hossz - szelvény /

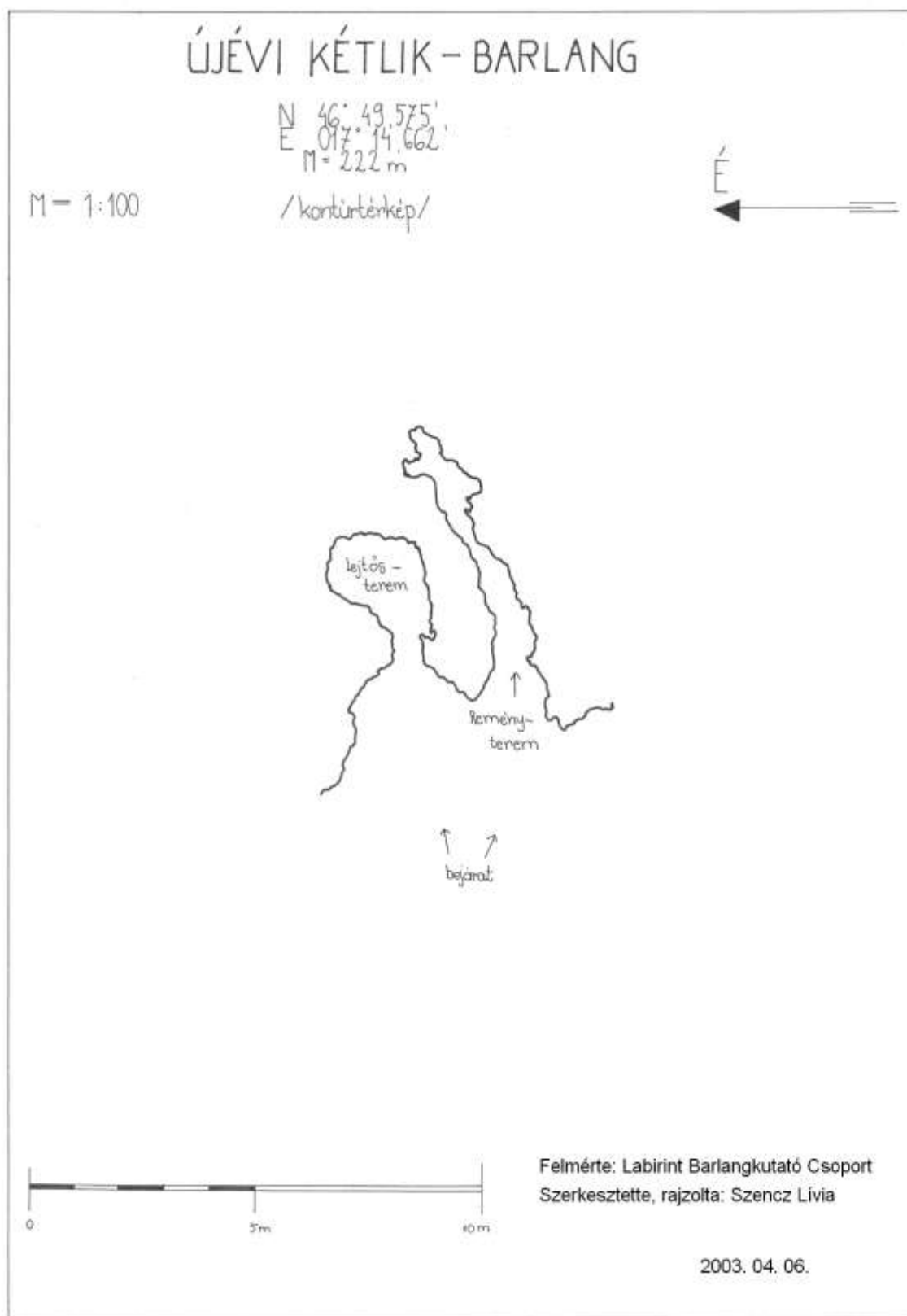

M = 1:100

Felmérte: Labirint Barlangkutató Csoport
Szerkesztette, rajzolta: Sencz Livia

2003. 04. 06.

ÚJÉVI KÉTLIK - BARLANG
MÉRÉSI JEGYZŐKÖNYV (2003.04.03.)

PONTTÓL	PONTIG	HOSSZ	IRÁNY	LESTÉS	BALVA (cm)	JOBBRA (cm)	FEL (cm)	LE (cm)
0	1	210	123°	-5°	34	16	—	73
1	1/1	200	98°	-21°	80	128	16	20
1/1	1/1/1	194	21°	+32°	12	28	35	8
1/1/1	1/1/2	235	340°	+34°	20	60	40	90
1/1/2	1/1/3	195	315°	+30°	—	41	11	35
0	2	420	180°	-1°	420	—	—	46
2	2/1	282	70°	-33°	—	27	—	118
2/1	2/2	308	65°	-22°	36	—	—	79
2/2	2/3	101	45°	-1°	47	—	12	70
2/3	2/3/1	85	330°	+42°	12	14	—	20
2/3/1	2/3/2	53	40°	+30°	20	14	14	80

Felmérte: Labirint Barlangkutató Csoport

Jégkori, újkőkori és koravaskori leletek A cerszegtomaji barlangász klub felfedezései

Ismét újabb hírekkel szolgálhatunk a cerszegtomaji *Labirint Barlangkutató Klub* eredményeiről. A *Takács Ferdinánd* vezetésével működő közösség, a 2002-ben 52 m hosszúságban feltárt „Ápálányai” barlangban törmelékekből és a barlang un. főtájából származó állati eredetű csontmaradványokra bukkant.

A Magyar Természettudományi Múzeum Föld és Őslénytára szakemberének álláspontja szerint a leletanyag minden kétséget kizáróan két különböző földtani kort képvisel.

A törmelékből származó maradványok azt valószínűsítik, hogy a leletek mindössze néhány száz évesek, míg a barlang főtájában talált csontok a pleisztocén, azaz a jégkorból valók. A meghatározott fajok közül érdekes a havasi nyúl és az ősi típusú vízipocok, hiszen mindkettő a jégkorszaknak egy idősebb szakaszát a középső pleisztocén kort valószínűsíti.

A muzeológus szerint a maradványok csekély száma

miatt további gyűjtésre lenne szükség a pontosabb kor meghatározáshoz. Mivel a Keszthelyi-hegységből eddig a szakemberek még nem ismernek középső-pleisztocén korú gerinces faunát, ezért a barlang üledékeinek további kitermelése őslénytani szempontból fokozott körütekintést kíván.

A további leletmentés érdekében a barlangászoknak vámi kell a munka folytatásával.

A másik barlangászati és egyben régészeti kuriózumra ez év első napján bukkantak a *Labirint Barlangkutató Klub* tagjai, a klubvezető mellett a tapolcai illetőségű *Szencz Livia*, a keszthelyi *Vajda gimnazista Kassai Piroska*, az agrártudományi egyetemen dolgozó *Kassai Bence*, a fővárosi *Balogh Csaba* és az ozmánbúki *Szalai Veronika*. A két bejárata révén „Újévi kétlík barlang” nevet kapott, újonnan felfedezett *labirint bejáratánál* a márciusi tisztítási munkák során előkerült leleteket a keszthelyi *Balaton*

Szencz Livia és Kassai Piroska barlangászok.

Múzeum igazgatója, *dr. Müller Róbert* régész vizsgálta és véleményezte.

A kutatócsoport vezetője, *Takács Ferdinánd* elmondása szerint a két szűk bejáratral rendelkező barlang korábban egy nagyobb közös előtérrel rendelkezhetett, amely az elmúlt évszázadok során leszakadt. A bejáratot is eltömítő, a környezetében lévő fák gyökerei miatt is nehezen kiter-

melhető törmelékekből kerámiatöredékek kerültek elő.

A *Balaton Múzeumnak* átadott leletek több óskori időszakból származnak. A mosatlan, helyenként vízkövel borított kerámiatöredékek konzerválás előtt újkőkorinak (lengyeli kultúra), javarézkorinak (*Balaton-Lasinja kultúra*) és későbronzkor-koravaskorinak (urnamezős kultúra) tűnnek. A leletek közül különösen figyelemre méltó egy eredetileg kb. 12 cm átmérőjű kerámia korong két darabja, szélén egy csúcsos, átfűrt, a lengyeli kultúrára jellemző bütyökkel, amely feltehetően kultikus tárgy lehetett. Emeltesre méltó még egy csaknem egész agyagkanál, egy javarézkor, bikónikus tál peremdarabja és egy koravaskori, polírozott felületű peremdarab.

Természetesen a leletmentés miatt a barlangkutatót e helyütt is le kellett állítani.

Az „Újévi kétlík barlang” környezetében várhatóan a hévizei ásatások befejezésével indulhat majd meg a régészeti leletmentés, természetesen az anyagi lehetőségek függvényében. Remélhetőleg a pénzügyi fedezet szab majd gátat a további régészeti feltárásoknak. A barlangász klub nem télenkedik, időközben benyújtotta az engedélyezési kérelmet a *Rezi várhegy* oldalában felfedezett két másik barlang kutatására.

Alvilági kapuk mögött

Lakó- vagy menedékhely lehetett a kétlikú barlang

■ Virrasztó Zsolt

Cserszegtomaj – A vastag hótakarón előbb-utóbb mindig utat olvaszt a rejtőzködő mélység lehelete, és az állandóan újabb, még ismeretlen felszín alatti rétegekbe vágó, „alvilági” kapuk után kutató barlangász ilyenkor gyanakodni kezd. Tavasszal viszont már ásní...

Takács Ferdinánd, a cserszegtomaji Labirint Barlangkutató Csoport vezetője, illetve két „fogadott” lánya, Kassai Pirozka és Szencz Livia a község közelében fekvő Kőháton így bukkant rá tavaly a megye második legnagyobb barlangjára, amely azóta az Apalányi nevet viseli.

A hó azonban idén is árulkodott; ezáltal éppen újév napján vezette nyomra a település környéki barlangásztábor keretében kutakodó csoportot. A keresztelővel nem bíbelődtek sokat, tekintettel a felfedezés időpontjára, no és arra, hogy az évezredek egyszerre két szűk bejáratot is vájtak a sziklatömegbe, a természeti képződmény Újévi kétlik barlangként

utunkat. Bő negyedórát autózunk, aztán kiszállunk és neki-vágunk a meredek domboldalnak. Jólehet ilyenkor jobb, ha a lába elé néz az ember, azért van idő körbepillantani. A látvány, a verőfényes délután ajándéka, lenyűgöző, hát még ha a hajnal hangjait is hallhatnánk... Azt a sustorgó, csicsörgő muzsikát, amit – egy letörölhetetlen szalagról – pirkadatkor újra és újra lejátszik gigantikus magnetofonján a természet.

– Noha a Keszthelyi-hegységet alapvetően dolomit alkotja, mi itt meglepő módon Dachstein-mészköre bukkantunk. A feltárt járatok hossza 15-16 méter, de a barlang bizonyára jóval nagyobb annál, mint amennyit most ismerünk belőle – magyarázza immár a „kétlikú” bejáratnál Ferdinánd, miközben két másik kísérlőnk, Livia és Kassai Bence belebújik kezeselembé, sisakjára lámpást csatol, hogy láthatóvá váljon a bejárat mögötti világ.

Közel hajolva a nyílásokhoz, szányogok százait rebentjük fel. Jó néhány koppan harsánisan közülük a homlokunkon; mint-ha a titkait még mindig féltő

több mint 2000 év – folytatja Ferdinánd, s emiatt szerinte sokkal valószínűbb, hogy eleink számára lakóhelyként vagy menedékként szolgált a képződmény, mint az, hogy például áradás hordalékaként kerültek ide az őskori tárgyak.

Amikor visszatértünk házába, Ferdinánd kezembe nyomja azt a jelentést, amelyet a keszthelyi Balatoni Múzeum igazgatója, dr. Müller Róbert készített az újkőkorból, a javarézorkorból, illetve a későbronzkorból származó edénydarabokról. Régészeti szempontból különösen figyelemre méltó, írja, az az erede-

Őslények

Egy korszak gerinces faunájának első nyomai

tileg mintegy 12 centiméter átmérőjű, egykor kultikus tárgyként használt kerámiakorong, amelynek szélén csúcsos, átfürt, az újkőkori lengvéri kultúrára jellemző bütyök található.

A barlangászcsoport egyébként már korábban is adott munkát letűnt idők kutatóinak, akkor ugyanis az Apalányi-barlang mennyezetében találtak állatcsont-maradványokat. A leleteket a Magyar Természettudományi Múzeum Föld- és Őslénytárának munkatársai vizsgálták, és az eredményről szóló jelentésüket nemrég ők is elküldték Ferdinándnak. Ebből kiderült: a maradványok többsége a pleisztocén korból, azaz a jégkorszakból való. Az őslénykutatók egy havasi nyúl és egy ősi vízipocok csontjainak tulajdonítanak igazán jelentőséget, hiszen valószínűleg a jégkorszak középső szakaszából maradtak ránk. Ha ezt a pontosabb kormeghatározás is igazolja, akkor a Keszthelyi-hegységben ezek az első nyomai a középső-pleisztocén kor gerinces faunájának.

Mivel a Labirint Barlangkutató Csoport a leletek fontossága miatt egyelőre nem folytathatja sem az Újévi kétlikú barlang, sem az Apalányi feltárást, tagjai újabb „alvilági” kapukat keresnek. Most a rezi vár környékén kutakodnak, meséli Ferdinánd, s már szinte bizonyos, hogy hamarosan tovább gyarapítják a zalai barlangok számát.

Takács Ferdinánd, kezében azonosításra váró csigolyacsontokkal. Valószínűleg egy medvéé lehettek. Fotó: Pezzetta Umberto

jegyzetett be a hivatalos névtárba. Tavasszal aztán a csapat annak rendje s módja szerint nekilátott a feltárásnak, ám hamarosan kiderült: régészeknek kell átadniuk a terepet...

Autóink akadálytalanul fúrják bele magukat a Csornakúti árok flórájába; az erdő fái között testes sziklatömbök vigyázzák afféle prehistorikus őrsként

mélység próbálna e sajátos sortűzzel eljleszteni bennünket. Pedig korántsem vagyunk betolakodók, inkább – sok ezer év múltán – visszatérők. A barlangászok tudniillik őskori edénymaradványokat találtak a barlangban, ezért is kell majd régészeknek folytatniuk a feltárást.

– A legrégebbi és a „legfiatalabb” lelet közötti különbség

2003. június 5., CSÜTÖRTÖK

RIPORT

ZALAI HÍRLAP 11

Szencz Livia és Kassai Bence az újév napján felfedezett barlang bejáratánál: az innét előkerült legidősebb és legfiatalabb edénymaradványok közötti korkülönbség több mint 2000 év

Alvilági kapuk mögött

Cserszegtomaj (vözsé)

– Lehet, hogy őskori lakó- vagy menedékhely volt az a barlang, amelyre éppen újév napján találtak rá a cserszegtomaji Labirint Barlangkutató Csoport tagjai a község közelében. A feltárást tavasszal kezdték, de hamar kiderült: át kell adniuk a terepet a régészeknek, hiszen kőkori, rézkori, koravaskori edények maradványaira bukkantak. Mivel a legrégebbi és a legfiatalabb leletek közötti korkülönbség több mint 2000 év, valószínű, hogy az edények nem véletlenül kerültek oda. (Riportunk a 11. oldalon.)

Takács Ferdinánd, a barlangászok vezetője a lelőhely bejáratánál

Fotó: Pezzetta Umberto

Több mint 2000 évet fognak át Leletek az „Újévi Kétlik barlang”-ból

2003. január 1-jén fedezte fel Takács Ferdinánd festőművész, barlangász a csókakői völgy peremén azt a barlangot, aminek a – mivel két szűk bejárata van –, az „Újévi Kétlik barlang” nevet adta. A Balaton-felvidéki Nemzeti Park engedélyével kezdte meg – munkatársaival – a barlang kitisztítását, s úgy tűnik, hogy a barlang előtere valaha szintén barlang volt, csak az leszakadt.

A legrégebbi tárgy egy tál töredéke.

Minderről dr. Müller Róbert, a Balatoni Múzeum igazgatója számolt be lapunknak. Mint mondta, amit Takács Ferdinánd megtalált, az két folytatása az eredeti nagy barlangnak.

- A két nyílásnak csak a felső harmada volt üres, ott lehetett bemászni, mert földdel fel volt töltődve. Kívülről nem tudták kitisztítani a barlang száját, mert a fák gyökerei nagyon sűrűn átszőtték a talajt, ezért bemásztak a szűk nyíláson, és belülről kezdték kifelé kitisztítani a barlangot. Eközben kerültek elő azok a leletek, amelyek már itt vannak a múzeumban. A barlang hátsó részében lévő, lényegesen kevesebb földet az eső moshatta be, s

a földdel együtt mosódtak be a leletek is. A leletek a mostani bejárat előtt voltak, ami történeti időkből nyilván egy nagyobb barlang volt.

A későbbiekben a régészek megpróbálják majd kultúrrétegenként kibontani a bemosódott földréteget, hiszen a leletekből egyértelmű, hogy nem egy időszakban volt lakott ez a terület. A legkorábbi lelet, egy edény fenékdarabja a Krisztus előtti 5. évezredből származik. Feltehetően ezt a területet mindig menekülő területnek használták az egykor itt élők. A Java-rézorkorból származik a kanál, ezt a Krisztus előtti 4. évezred második felére lehet keltezni. A harmadik lelet pedig a kora-bronzkorból szár-

A asztrális korong töredéke a bronzkor végét idézi.

A konyhai merítőeszköz a Java-rézorkorból származik.

mazik, a Krisztus előtti 3. évezred közepéről. Ez egy felfüggeszhető korong töredéke, az urnamezős kultúra idejéből, a bronzkor végétől ismerik a régészek, sírokból is kerültek elő ilyen tárgyak. Az óskori régészek ezt a tárgyat asztrális korongnak szokták nevezni, az asztrológiával lehetett valamilyen kapcsolata.

Dr. Müller Róbert elmondta, kérésükre leállt a barlang e területének kibontása, hiszen a múzeumnak szándékában áll ott további kutatásokat folytatni. A három előkerült tárgy mintegy 2200 évnyi távlatot fog át. A leletek nem egyedülállóak, hiszen a környék barlangjaiból már több is előkerült, így a Rezi határában lévő Sikalik barlangban Dornyai Béla is talált már a feltárás során egy óskori színarany fülbevalót, ez az egyik legértékesebb lelet, s ennek a barlangnak az érdekessége, hogy ott a római korban is meghúzták magukat az akkor itt élő népek.

Cs. Gy.

A fénykép alatti fotók feliratait felcserélődtek: a jobb felső sarokban látható fotó aláírása az alsó fotóé.

Keszthely, Hévíz és térsége 2003

VADLÁN- LIK- BARLANG TÉRKÉPEZÉSE

- 2003. július 13- án felmértük a Vadlán- lik- barlangot.
- **Felmérést végezték:** Takács Ferdinánd, Báró Ferenc, Szencz Lívía, Serleg József, Micheller Szilvia.
- **A felmérés során alkalmazott eszközök:** geológuskompasz, lejtzőgmérő, poligonzsinór, mérőszalag. A barlang pontos helymeghatározásához GPS- t alkalmaztunk, a mérőeszköz által kimutatott adatokat a térképeken feltűntettük.
- **A térképet szerkesztette, rajzolta:** Takács Ferdinánd, Szencz Lívía
- **A térképezés folyamata:** a bejáratnál felvettük az általunk kijelölt kezdő (nulla) pontot, melyből bevittük a barlang termébe a poligonzsinórt. A kezdő (nulla) poligonponttal szemközti falon felvettük az 1- es poligonpontot, innen bevezettük a poligonzsinórt a járatba, mely barlangszakat két poligonponttal sikerült a zsinór felfekvése nélkül bemérnünk (2, 3). Innen bevezettük a zsinórt a Púpos- hegy irányába elkanyarodó járathoz, itt felvettük a 4- es poligonpontot, mellyel a barlang jelenlegi végpontjáig eljutottunk.

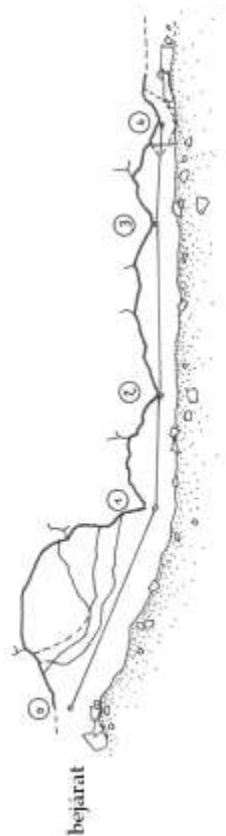
*A Vadlán- lik- barlang bejárat zónája
A barlang bejáratánál Bézsényi Zsolt*

Vadlán-lik- barlang

vetített hossz- szelvény

N 46° 51, 908'
E 017° 13, 285'

M = 1 : 100

Felmerít: Labirint Karszt- és Barlangkutató Sport Egyesület
Takács Ferdinánd, Báró Ferenc, Szentcz Livia,
Serleg József, Micheller Szilvia

Szerkesztette, rajzolta: Takács Ferdinánd, Szentcz Livia

2003. július 15.

Vadlán-lik-barlang

mérési jegyzőkönyv
2003. július 13.

ponttól	ponthoz	hossz [m]	irányszög [°]	lejtés [°]	balra [m]	jobbra [m]	fel [m]	le [m]
0	1	3,900	60°	-73°	0,000	1,840	0,000	0,350
1	2	3,270	142°	-89°	0,200	0,280	0,000	0,310
2	3	2,900	87°	91°	0,650	0,900	0,000	0,340
3	4	1,800	76°	-87°	0,600	0,700	0,000	0,230

Felmérte: Labirint Karszt- és Barlangkutató Sport Egyesület

Csoport tevékenység

TÚRA SÜMEGEN ÉS TÁTIKÁN 2003. augusztus

Célunk a Tátikavár és a sümegi felhagyott mészkőbányák bejárása volt. A Tátika Zalasántótól (Zala megye) É-ra és Bazsától (Veszprém megye) D-re elterülő bazalt hegy (413 m), itt található a bazalt kúpra épült Tátikavár. A vár építését 1248-1257 közé teszik. Királyi várként is szolgált, később családok tulajdonává vált a terület (Gerő László: *Várépítészetünk*, 1975).

Az eddig vadregényes környezetben megbújó falmaradványok látogatásunk idejére átalakultak: a várban rekonstrukciós átalakításokat végeztek.

Az újjászületőben lévő várból tiszta időben szép panoráma nyílik a környék hegyeire a látogatók számára.

Sümeg (Veszprém megye) igazi csemegét jelentett számunkra a felhagyott mészkőbányákban változatos fajtájú fosszilis maradványokat gyűjtöttünk. A meredek falakat mostanra a növényzet uralja, így helyenként körülményesen tudtuk megközelíteni az általunk átvizsgálendő területet.

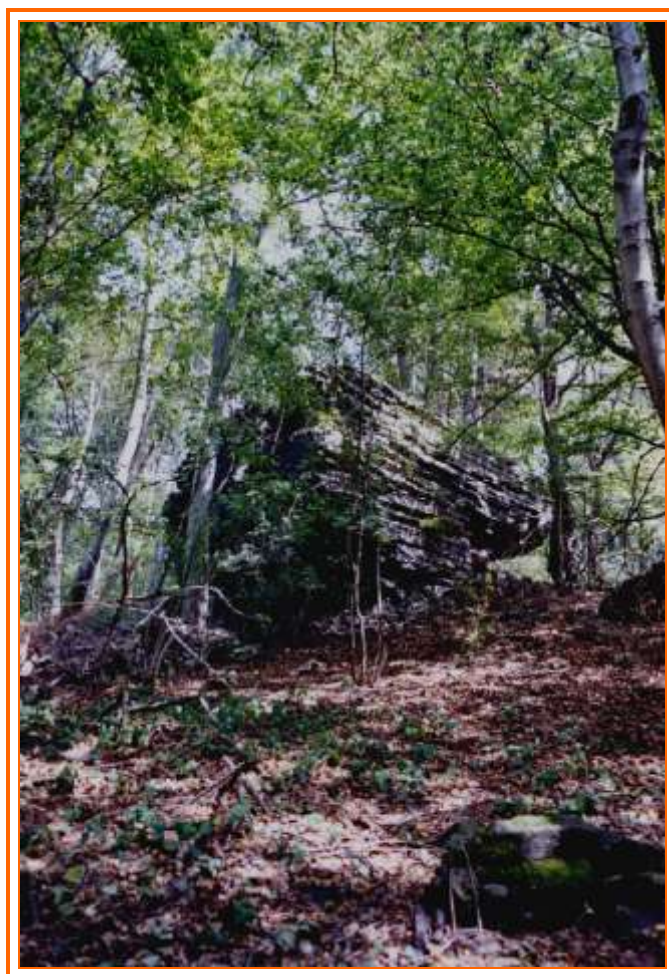
Résztevők: Takács Ferdinánd
Balogh Csaba
Szencz Lívía
Szalai Veronika

Tátikavár felújítás előtti állapotában

Felújítás alatt a Tátikavár

Bazalttömb a Tátika oldalán

Háttérben a Sümegi vár

NÉGY NAP AGGTELEKEN ÉS KÖRNYÉKÉN 2003. június 26-29.

Csoportunk túrázás és fotódokumentáció készítése céljából indult a szállásunk helyétől is szolgáló Aggtelekre. Első napon utunk az Alsó-hegyen nyíló Meteor-barlanghoz vezetett, melynek bejárása során nyújtott szépsége a többszöri látogatás után sem fakult.

Másnap az Esztramos-hegyen nyíló változatos formakincsű Rákóczi-barlang megtekintése után utunk a jósvalói Vass Imre-, majd Béke-barlanghoz vezetett, ahol a barlangok szépsége mellett igazi felfrissülést jelentett számunkra a barlang hideg vize.

Harmadik napunk a Baradla-barlang bejárásával telt. Túránkat a jósvalói bejáratnál kezdtük, melynek során bejártuk a Retek-ágat is. A kezdeti cseppkövek között való bujkálás után, változatos mozgásformákkal végigjártuk az omladékos zónát. Utunk az aggteleki kijáratnál ért véget.

Negyedik napunk hazautazással telt, kitérőt téve Rudabánya felhagyott bányájánál és Demjén melegvizes fürdőjében.

Résztevők: Takács Ferdinánd

Balogh Csaba

Szencz Livia

Szalai Veronika

Kassai Bence

Kassai Piroska

Kassai Ferenc

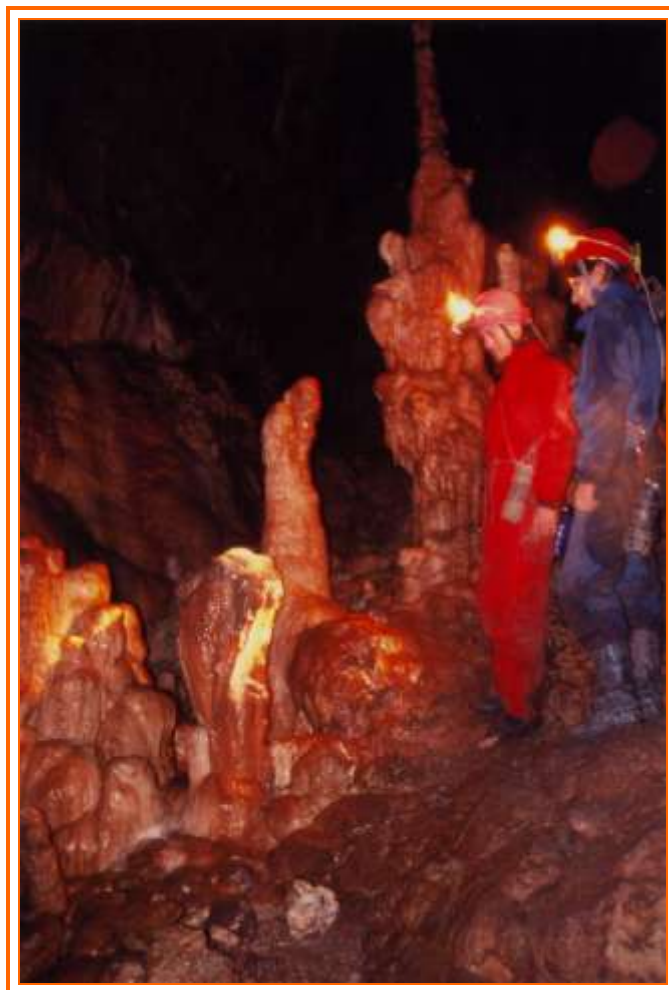
Csizy Álmos

Meteor-barlang

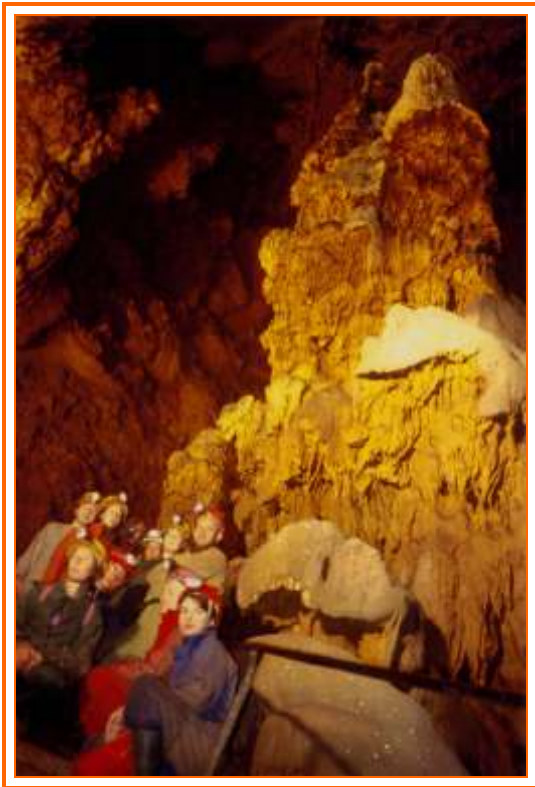
Meteor-barlang

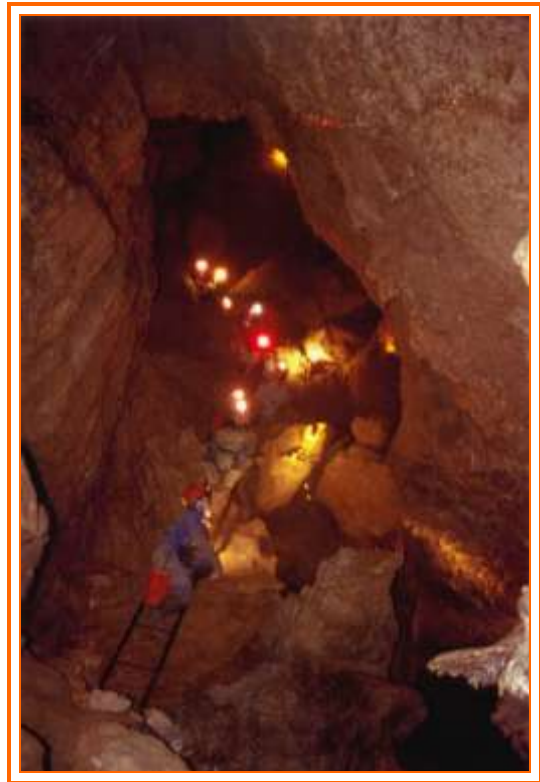
Meteor-barlang

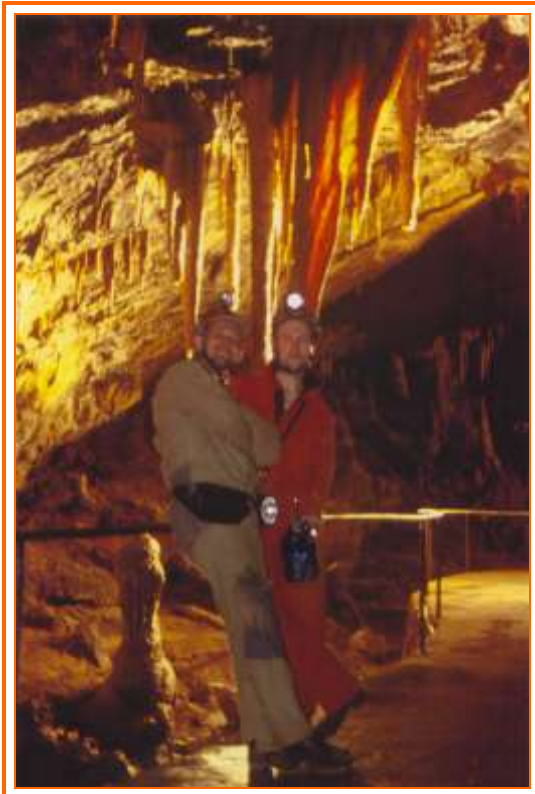
Vass Imre-barlang

Baradla-barlang

Baradla-barlang, Retek -ág

Baradla-barlang

Retek-ág, "Anyósnyelv"

TÚRA A BALATONEDERICSI CSODABOGYÓS-BARLANGBA

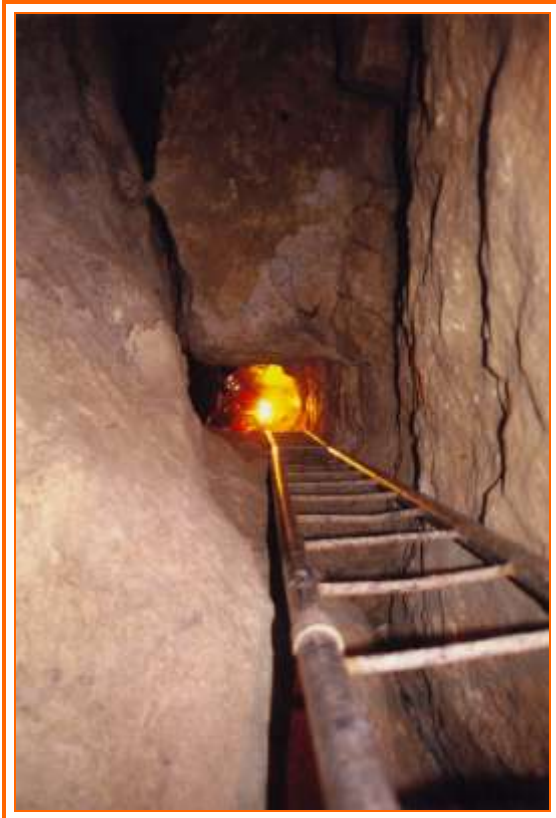
A Labirint Barlangkutató Csoport tagjai barlangjárás ill. fotódokumentáció készítése céljából több alkalommal ereszkedtek le a Csodabogyós-barlangba. Sajnálatos módon, a túra során tanúságot nyerhettünk a barlang formakincsének állapotát illető folyamatos pusztulásról. Jó példa erre a „Meseországgnál” kettétört sztalogmit, valamint az ún. „Cseppkőkaszálonál” látható sztalaktitok, heliktitek sorozatos letördelése, olyan helyeken melyek nem érintik a kiépített túraútvonalat, így egy óvatlan mozdulattal tehetjük tönkre a természet által féltve őrzött kincseket.

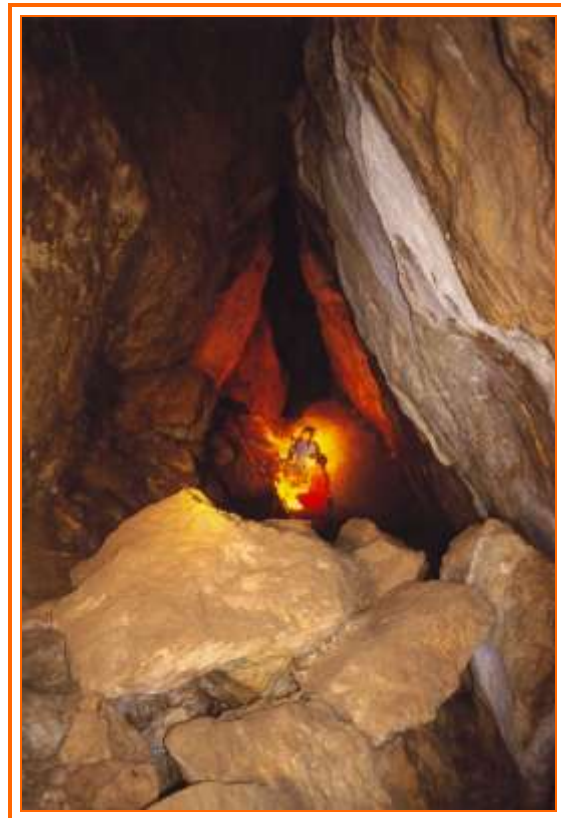
Csodabogyós-barlang, Krokodilszáj

Képződmények a barlangban

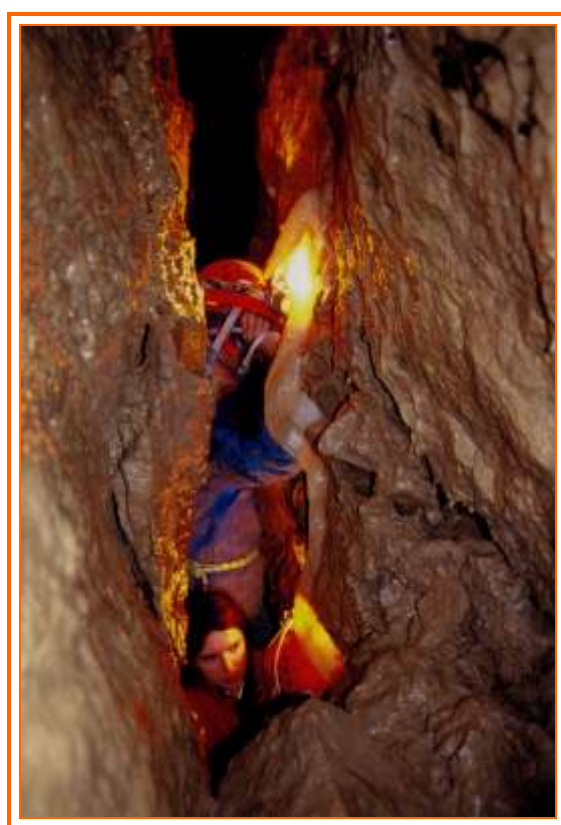
Fejenállós-terem

Óriás-terem

Függőkert, „Gráciák”

Átjáró a Lián-terem (Terasz) felé

TEREPBEJÁRÁSOK A KESZTHELYI-HEGYSÉGBEN

- Csoportunk tagjai ez évben is folyamatosan szakítottak időt a Keszthelyi-hegység barlangindikációinak felkutatására. Télen a nagy mennyiségű és tartós hó lehetővé tette a berogyásoknál, üregesedéseknél kigőzölgés következtében történt olvadás megfigyelését.
- A Púpos-hegy ÉNy-i oldalában feltáró kutatásra érdemes üregesedést találtunk, ahol a belső zóna falán cseppkőkérgesedés ill. mésztufa látható. A járat biztató lefele- a hegy lábához tartó irányt mutat. Ezen területre kutatási engedély kérelmünket nyújtjuk be a Nemzeti Park Igazgatósághoz, hogy a fent jelzett barlangokat ill. barlangindikációkat feltérképezhessük ill. kutathassuk.
- A Hévízi- tó környékének karsztvíz készlet felülvizsgálatával megbízott cég geológusának - *Faragó Éva*- kérésére vizsgálatok céljából terepbejárásra vittük el a Csókakői patak víznyelő helyeihez az Apalányai-barlanghoz és az Újévi kétlik- barlanghoz (az Újévi kétlik- barlangnál kőzetvizsgálatot is végezett), valamint a Cserszegtomaji kútbarlangba, ahol elsősorban a Szabó Pál Zoltán-teremben általunk feltárt 7 és fél méteres akna keltette fel figyelmét. Vizsgálati eredményeiről ígéretet tett arra, hogy csoportunkat is tájékoztatja, amit ez idáig még nem kaptunk meg.
- A fokozott természetvédelmi területnek kijelölt Csókakői árokban rendszeres terepbejárást végzünk (Nemzeti Parki engedéllyel). Ezen bejárások alapján tapasztaljuk, hogy a Nemzeti Park területének tözsomszédságában működő Csókakői bánya művelése során egyre nagyobb veszélybe kerülnek a terület természetvédelmi értékei. A robbantásos bányaművelés miatt hatalmas kődarabok hullnak a Csókakői árokba, a bányaművelésre kijelölt terület szélétől mintegy 50-100 méterre lévő dolomit sziklákat (melyek erősen töredezetek) is az omlásveszély fenyegeti. Ezzel természeti védelmi érték kerül veszélybe, valamint kirándulók testi épsége is veszélybe kerülhet. A fent említett bányaművelési határtól 200 méterre található a csoportunk által felfedezett Apalányai-barlang (melyről beszámoltunk a 2002-es beszámoló jelentésünkben) is veszélyben van, a robbantási rezgések miatt, holott a barlang további feltárását is szeretnénk folytatni. Kérjük a tisztelt Nemzeti Park Igazgatóságot, hogy egy váratlan terepbejárással ellenőrizze állításunkat, és amennyiben úgy ítélik meg, hogy feltételezéseink helytállóak a fenti természetvédelmi területek megvédése érdekében tegyék meg lépéseiket a rendelkezésükre álló eszköztáraikkal. Állításaink alátámasztására mellékelünk fotódokumentumokat.

Leendő bányaterület szélétől az alsó fotón látható szikla 50 m távolságra helyezkedik el

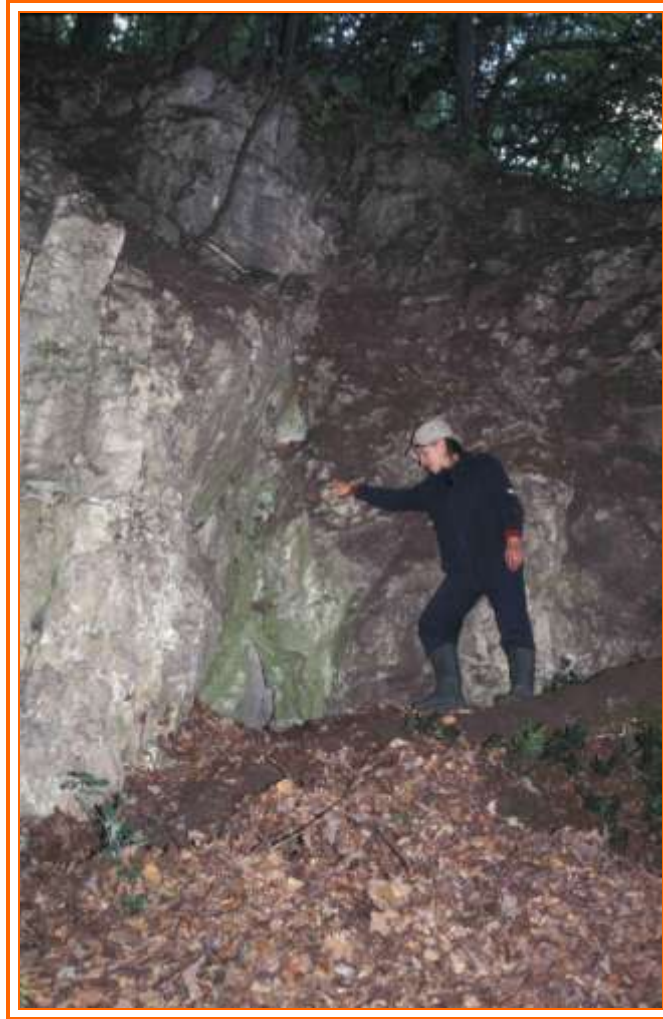
Jobb oldalon a veszélyben lévő sziklafal, bal alsó sarokban a robbantás során leomlott kőzet

Szikla háttérében a bánya határa

Bánya melletti természetvédelmi terület

A Púpos-hegy ÉNy-i oldalában feltárandó üregesedés

A Púpos-hegyre jellemző látoányos sziklacsoportok